

Study Circle Career Development Institute

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(२) भूगोल घटकावरील २०२३ सालातील एमपीएससी परीक्षेतील प्रश्न

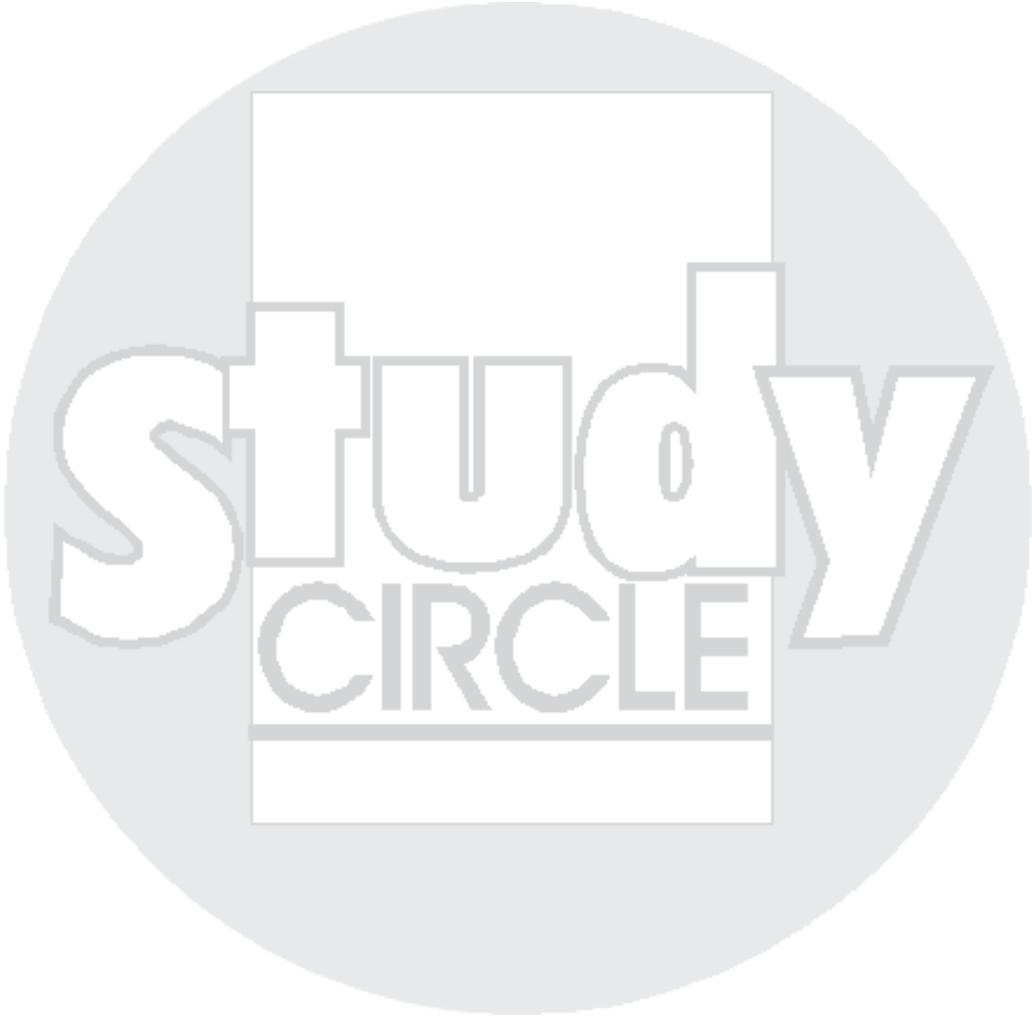
भाग - २

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा २०२३

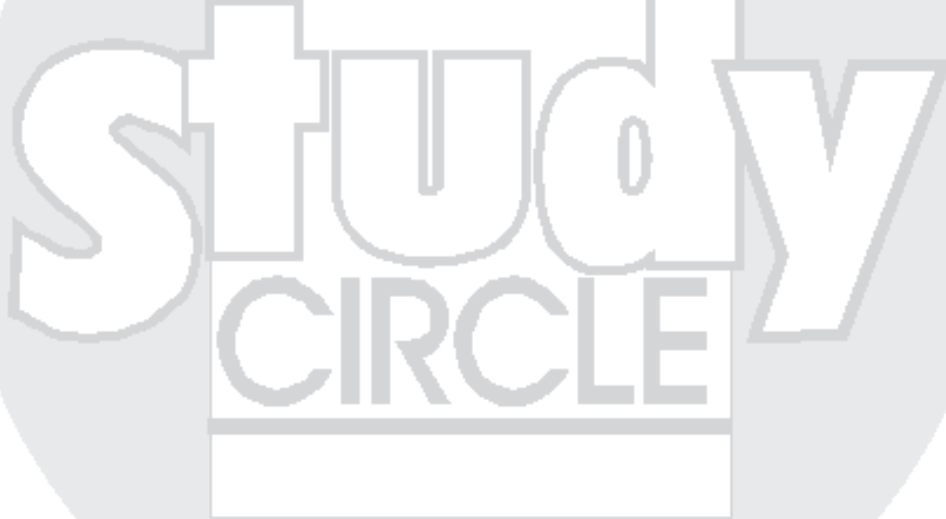
इतिहासावर प्रश्न असणाऱ्या महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

- १) सहायक रासायनिक विश्लेषक चाळणी परीक्षा, १९ जानेवारी २०२३
- २) दंत शल्यचिकित्सक चाळणी परीक्षा, २०२३
- ३) मुख्य प्रशासकीय अधिकारी चाळणी परीक्षा २०२३
- ४) सहायक मत्स्य आयुक्त चाळणी परीक्षा २०२३
- ५) राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर्स १ ते ४, २०२३
- ६) महाराष्ट्र गट क मुख्य परीक्षा पेपर १, २००३
- ७) फार्मासिस्ट, वैद्यकीय महविद्यालये चाळणी परीक्षा २०२३
- ८) सांख्यिकी अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य चाळणी परीक्षा २०२३
- ९) कायदा अधिकारी, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा २०१३
- १०) सहायक संचालक, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा २०२३
- ११) सहायक कायदेशीर सल्लागार/अव्वर सचिव, नगरनियोजन चाळणी परीक्षा , २०१३
- १२) नगरनियोजन अधिकारी चाळणी परीक्षा २०२३
- १३) लिपिक टंकलेखक (मुख्य) परीक्षा, १२ फेब्रुवारी २०२३
- १४) दुय्यम निरीक्षक राज्य उत्पादन शुल्क (मुख्य) परीक्षा २०२३
- १५) कर सहायक (मुख्य) परीक्षा ४ मार्च २०२३
- १६) उद्योग निरीक्षक, गट क (मुख्य) परीक्षा, ११ मार्च २०२३
- १७) सहायक आयुक्त (औषधे) चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- १८) सहाय्यक (विधी) चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- १९) कनिष्ठ भूवैज्ञानिक चाळणी परीक्षा, १७ मार्च २०२३
- २०) कार्यकारी अभियंता (विद्युत) चाळणी परीक्षा, २० मार्च २०२३
- २१) **उपअभियंता (विद्युत-यांत्रिकी) चाळणी परीक्षा, २० मार्च २०२३**
- २२) **महाराष्ट्र वनसेवा मुख्य परीक्षा, १६ एप्रिल २०२३**
- २३) **महाराष्ट्र अराजपत्रित गट ब व क सेवा, संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ३० एप्रिल २०२३**
- २४) महाराष्ट्र अभियांत्रिकी (सिव्हिल) मुख्य परीक्षा, २३ एप्रिल २०२३
- २५) उपसंचालक आरोग्यसेवा चाळणी परीक्षा, १२ मे २०२३
- २६) महाराष्ट्र अभियांत्रिकी (विद्युत) मुख्य परीक्षा, १३ मे २०२३
- २७) महाराष्ट्र कृषीसेवा मुख्य परीक्षा, १३ मे २०२३
- २८) उपसंचालक औद्योगिक सुरक्षा चाळणी परीक्षा, १६ मे २०२३
- २९) **महाराष्ट्र राजपत्रित नागरी सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ४ जून २०२३**
- ३०) वैद्यकीय अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ जुलै २०२३
- ३१) तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा, ८ जुलै २०२३
- ३२) सहायक संचालक, फॉरेन्सिक परीक्षा, २९ ऑगस्ट २०२३
- ३३) दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) व न्याय दंडाधिकारी पूर्वपरीक्षा, ९ सप्टेंबर, २०२३
- ३४) मुख्य प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, २२ सप्टेंबर, २०२३

- ३५) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, २२ सप्टेंबर, २०२३
३६) विभागीय सहायक कक्ष अधिकारी, २४ सप्टेंबर, २०२३
३७) गट-ब, मुख्य परीक्षा २०२२ संयुक्त पेपर-१, १ ऑक्टोबर, २०२३
३८) गट-ब मुख्य परीक्षा उपनिबंधक, ७ ऑक्टोबर २०२३
३९) गट-ब मुख्य परीक्षा राज्य कर निरीक्षक, १४ ऑक्टोबर २०२३
४०) गट-ब मुख्य परीक्षा सहायक कक्ष अधिकारी, २२ ऑक्टोबर, २०२३
४१) गट-ब मुख्य परीक्षा पोलिस उपनिरीक्षक परीक्षा, २२ ऑक्टोबर, २०२३
४२) गट-ब मुख्य परीक्षा, २९ ऑक्टोबर, २०२३
४३) दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) व न्याय दंडाधिकारी पूर्वपरीक्षा, १८ नोव्हेंबर, २०२३

२. महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त परीक्षा -२०२३						
२.१	महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा -२०२३	(१) सहायक कक्ष अधिकारी (२) राज्य कर निरीक्षक (३) पोलीस उपनिरीक्षक (४) दुय्यम निबंधक, श्रेणी-१/मुद्रांक निरीक्षक (५) कर सहायक (६) दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क (७) उद्योग निरीक्षक (८) लिपिक-टंकलेखक (९) तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय (१०) सहायक मोटार वाहन निरीक्षक	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	जानेवारी, २०२३	३० एप्रिल, २०२३	जून, २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Examination
(Group B and Group C)

- परीक्षेचे टप्पे- १. संयुक्त पूर्व परीक्षा- १०० गुण
२. स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ४०० गुण (एकूण २ पेपर)
३. शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप-निरीक्षक पदाकरीत शारीरिक चाचणी - १०० गुण व मुलाखत - ४० गुण.
४. सहायक मोटार वाहन निरीक्षक गट- क पदाच्या पूर्व परीक्षेकरीता सदर अभ्यासक्रम लागू. मात्र, स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ३०० गुण.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Combined Preliminary
Examination (Group B and Group C)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	प्रश्नसंख्या	एकूण गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
सामान्य क्षमता चाचणी (सांकेतांक क्र. १०६१)	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वस्तुनिष्ठ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अनु. क्रमांक	विषय
	सामान्य क्षमता चाचणी
१)	इतिहास - आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास.
२)	भूगोल - महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
३)	अर्थव्यवस्था - भारतीय अर्थव्यवस्था - राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
४)	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
५)	राज्यशास्त्र
६)	सामान्य विज्ञान - भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी
८)	वृद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

दिनांक - १५ नोव्हेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षा २०२३

Gr B & C Combined Preliminary Examination - 100 Points

१०० महत्वाचे मुद्दे : सामान्य क्षमता चाचणी पेपर

(१) आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास

- १) युरोपियन आणि अँग्लो - ब्रिटिश युद्धे
- २) ब्रिटिश प्रशासन - गव्हर्नर जनरल्स आणि व्हाईसरॉयांची भूमिका
- ३) ब्रिटिश राजवटीतील घटनात्मक सुधारणा, कायदे, आयोग व समित्या
- ४) सामाजिक धार्मिक सुधारणा
- ५) शिक्षण आणि प्रेस
- ६) ब्रिटिश राजवटीचा आर्थिक परिणाम
- ७) राष्ट्रवाद आणि राजकीय संघटनांचा उदय
- ८) क्रांतिकारक संघटना व राष्ट्रवाद
- ९) काँग्रेस पक्ष - संस्थापक, अधिवेशने, ठराव
- १०) स्वातंत्र्य चळवळ - काँग्रेस, स्वदेशी, असहयोग, सविनय कायदेभंग, भारत छोडो
- ११) शेतकरी आंदोलन आणि कृषी सुधारणा
- १२) कामगार चळवळी आणि कामगार संघटना
- १३) मुस्लिम लीग आणि फाळणी
- १४) स्वातंत्र्य आणि संबंधित समस्या
- १५) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ व स्वातंत्र्योत्तर भारत

History of Modern India especially of Maharashtra (15)

- 1) Europeans & Anglo - British Wars
- 2) British Administration - Role of GGs & viceroys
- 3) Constitutional and reform Acts, laws during British Rule
- 4) Socioreligious reforms
- 5) Education & Press
- 6) Economic Impact of British rule
- 7) Rise of nationalism & political organisations
- 8) Militant Nationalism
- 9) Congress Party - Founders, Sessions, Resolutions
- 10) Freedom movement - Congress, Swadeshi, Noncooperation, Civil Disobedience, Quit India
- 11) Farmers agitation and agricultural reforms
- 12) Labour movements & Trade Unions
- 13) Muslim League & partition
- 14) Independence & related issues
- 15) Samyukt Maharashtra Movement

(२) भूगोल (महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह)

- * पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी.
- १६) पृथ्वी - सूर्यमाला
- १७) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ
- १८) भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये
- १९) जागतिक विभाग - पर्वत,
- २०) हवामान - वातावरण, वारे आणि महासागर प्रवाह
- २१) पर्जन्यमान
- २२) नद्या - धरणे आणि प्रकल्प
- २३) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे
- २४) वने आणि वनस्पती - पर्यावरण
- २५) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार
- २६) प्रमुख पिके - शेती
- २७) शहरे
- २८) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन
- २९) उद्योग
- ३०) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

Geography with special study of Geography of Maharashtra (15)

- 16) Earth - Solar System
- 17) Latitude and longitude - Standard & Local Time
- 18) Earthquakes & Volcanoes, Rocks, Geographical Features
- 19) World divisions - Mountains,
- 20) Climate - Atmosphere, Winds & Ocean Currents
- 21) Rainfall
- 22) Rivers - dams & projects
- 23) Physical geography - Mountains, Planes, Plateau, Desert, Coastal areas, Islands
- 24) Forestry - Vegetation & Environment
- 25) Soil types in Maharashtra
- 26) Major crops - Agriculture
- 27) Cities
- 28) Economic Geography - Minerals and Energy Resources, Transport & Tourism
- 29) Industries
- 30) Political Geography - Population, Languages, Tribes and Races, Locations & Boundaries

(३) नागरिकशास्त्र

- * भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास, राज्य व्यवस्थापन (प्रशासन), ग्राम व्यवस्थापन (प्रशासन)
- ३१) संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- ३२) प्रस्तावना, ठळक आणि मूलभूत वैशिष्ट्ये, कलमे
- ३३) मूलभूत हक्क/एफआर, डीपी, एफडी
- ३४) घटना दुरुस्त्या, आयोग आणि मंडळे

- ३५) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती
- ३६) न्यायपालिका
- ३७) राज्य सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ
- ३८) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
- ३९) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
- ४०) जिल्हा प्रशासन

Civics (10)

- 31) Constituent Assembly, Sources, Committees, Symbols
- 32) Preamble, Salient & Basic features, articles
- 33) FRs, DPs, FDs
- 34) Amendments, Commissions and Boards
- 35) Centre - State relations, New States
- 36) Judiciary & Indian Union
- 37) State Government and Administration - Executive, Legislature
- 38) Evolution of LSG, 73rd & 74th Amendment
- 39) Grampanchayat, Taluka Panchayat, Zilla Parishad & Rural development
- 40) District Administration

(४) अर्थव्यवस्था

- * भारतीय अर्थव्यवस्था-राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीती, शासकीय अर्थव्यवस्था-अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण
- ४१) राष्ट्रीय उत्पन्न - जीव्हीए, जीडीपी
 - ४२) महागाई - कारणे, परिणाम, नियंत्रण
 - ४३) कृषी - ग्रामीण विकास आणि सहकार क्षेत्र
 - ४४) उद्योग - पायाभूत सुविधा आणि सेवा क्षेत्र
 - ४५) आर्थिक सुधारणा - क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, मॅक्रो इकॉनॉमिक्स
 - ४६) विदेशी व्यापार - आकारमान, दिशा आणि रचना
 - ४७) बँकिंग - चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी
 - ४८) लोकसंख्या - लोकसंख्या चक्र, लोकसंख्या धोरण
 - ४९) गरिबी - संकल्पना, गरिबीचे मोजमाप, दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रम
 - ५०) रोजगार निर्मिती कार्यक्रम
 - ५१) विकास कार्यक्रम - महिला, मुले, ज्येष्ठ नागरिक यांच्या संदर्भात
 - ५२) आर्थिक आणि वित्तीय धोरणे - कर महसूल
 - ५३) अर्थसंकल्प
 - ५४) सार्वजनिक खर्च
 - ५५) लेखा आणि लेखापरीक्षण

Economy - Indian Economy & Government Economy (15)

- 41) National Income - GDP, GVA,
- 42) Inflation - causes, effects, control, measures
- 43) Agriculture - Rural Development & Co-operative sector
- 44) Industry - Infrastructure and Services Sector

- 45) Economic reforms - Sectoral growth, MDG, SDG, Macro Economics
- 46) Foreign Trade - Volume, direction & structure
- 47) Banking - Credit and Monetary policies
- 48) Population - Demographic cycle, Population Policies
- 49) Poverty - Concepts, Measurement and estimates of poverty, Alleviation programs
- 50) Employment Generation programs -
- 51) Development Programs - with respect to women, children, senior citizens
- 52) Monetary and Fiscal Policies - Taxes
- 53) Budget
- 54) Public Expenditure
- 55) Accounts & Audit

(५) सामान्य विज्ञान

* भौतिकशास्त्र (फिजिक्स), रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री), प्राणिशास्त्र (झूलाँजी), वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी), आरोग्यशास्त्र (हायजीन)

* भौतिकशास्त्र (फिजिक्स)

- ५६) गतीशास्त्र, उष्णता, लहरी - प्रकाश, ध्वनी, विद्युतचुंबकीय लहरी
- ५७) विद्युतशास्त्र, चुंबकत्व
- ५८) अणुविज्ञान, खगोलशास्त्र आणि अंतराळ विज्ञान

* रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री)

- ५९) आवर्त सारणी - धातू आणि अधातू
- ६०) रासायनिक अभिक्रिया - आम्ल, क्षार, संयुगे
- ६१) सेंद्रिय रसायनशास्त्र - हायड्रोकार्बन्स, कीटकनाशके, इंधन, वायू, खते

* प्राणिशास्त्र (झूलाँजी)

- ६२) पेशीविज्ञान व चयापचयन
- ६३) प्राण्यांचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे, प्राणी शरीरविज्ञान
- ६४) उपयुक्त आणि हानीकारक प्राणी - पशुपालन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन

* वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी)

- ६५) वनस्पतींचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे
- ६६) कृषीविज्ञान व वनशास्त्र
- ६७) उपयुक्त आणि हानीकारक वनस्पती - फलोत्पादन आणि फुलशेती

* आरोग्यशास्त्र (हायजीन)

- ६८) मानवी शरीर प्रणाली - चेतासंस्था, रक्ताभिसरण, पचन व उत्सर्जन संस्था, स्नायू व अस्थि,
- ६९) आरोग्य आणि रोग - रोगप्रसार व कारक घटक, रोगनिदान, उपचार आणि कार्यक्रम
- ७०) अन्न आणि पोषण - मॅक्रो व सूक्ष्म पोषण द्रव्ये, जीवनसत्त्वे

General Science (15)

- 56) Dynamics, Heat, Waves - Light, Sound, EM spectrum
- 57) Electricity, Magnetism,
- 58) Nuclear science, Astronomy & Space science
- 59) Periodic Table - metals & nonmetals
- 60) Chemical reactions - acids, bases, compounds

- 61) Organic chemistry - hydrocarbons, insecticides, Fuels, Gases, Fertilisers
- 62) Classification of animals and examples
- 63) Anatomy and Physiology wrt animal body
- 64) Useful and Harmful animals -Animal Husbandry, Dairy, Poultry
- 65) Classification of plants and examples
- 66) Anatomy and Physiology wrt plants
- 67) Useful and Harmful plants - Horticulture and floriculture
- 68) Human body system - CNS, CVS, GIT, Musculoskeletal, endocrine, Excretory
- 69) Health & Diseases - vectors, agents, diagnosis , treatmet & programs
- 70) Food and Nutrition -Macro, micro, minerals, vitamins

(६) चालू घडामोडी (१५)

* चालू घडामोडी – जागतिक तसेच भारतातील

* राजकीय घटना

- ७१) जागतिक संघटना, आंतरराष्ट्रीय संबंध, मानवी हक्क विषयक घटना, संरक्षणविषयक घटना
- ७२) राष्ट्रीय राजकीय घटना – निवडणुका, प्रशासन, न्यायालयीन निकाल, आयोग, कायदे व घटनादुरुस्त्या, आंदोलने

* आर्थिक व वित्तीय घटना

- ७३) जागतिक स्तरावरील आर्थिक घडामोडी, विदेशी व्यापार, उद्योग, र पायाभूत क्षेत्रातील घटना
- ७४) अर्थसंकल्प व सार्वजनिक वित्त, बँकिंग व वित्त, कृषी व ग्रामीण विकास, दारिद्र्य व बेकारी

* वैज्ञानिक घटना

- ७५) ऊर्जा तंत्रज्ञान व आण्विक प्रकल्प, आयसीटी, अवकाशविज्ञान
- ७६) वैज्ञानिक संस्था व संशोधक, जैवतंत्रज्ञान, रोगविज्ञान

* सामाजिक व शैक्षणिक घटना

- ७७) सामाजिक सुरक्षेचे उपक्रम व पुढाकार, सर्वसमावेशकता
- ७८) शैक्षणिक व आरोग्य क्षेत्रातील घटना, रोजगार निर्मिती व कौशल्य विकास

- ७९) भौगोलिक व पर्यावरणविषयक घटना – प्रकाशझोतातील स्थळे, राजकीय भूगोल, पर्यावरण परिषदा, संवर्धन, कायदे, आपत्तीव्यवस्थापन

- ८०) नेमणुका, नियुक्ती व प्रकाशझोतातील व्यक्ती

- ८१) पारितोषिक, पुरस्कार व बहुमान

- ८२) क्रीडाविषयक घटना – क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंची कामगिरी, पुरस्कार व सन्मान, प्रकाशझोतातील खेळाडू व प्रशिक्षक

- ८३) सांस्कृतिक व पर्यटन घटना – संगीत व नृत्य, चित्रपट, यात्रा, संस्था व स्मारके

- ८४) साहित्यिक घटना – प्रकाशझोतातील पुस्तके व लेखक, मराठी साहित्य संमेलन व इतर उपक्रम

- ८५) सामान्यज्ञान – महत्त्वाचे दिवस व वर्ष, सर्वप्रथम, सर्वात मोठे/छोटे, ऐतिहासिक घटनाक्रम

Current Affairs (15)

* Political events

- 71) World Organization, International Relations, Human Rights Events, Defense Events
- 72) National Political Events - Elections, Administration, Judicial Results, Commissions, Laws and Amendments, Agitations

* Economic and financial events

- 73) Global economic developments, foreign trade, industry and infrastructure developments
- 74) Budget & Public Finance, Banking & Finance, Agriculture & Rural Development, Poverty & Unemployment

* Current events wrt Science & Technology

- 75) Energy Technology and Nuclear Projects, ICT, Space Science
- 76) Scientific institutes and researchers, biotechnology, pathology

* Social and educational events

- 77) Social security initiatives and inclusiveness
- 78) Events in education and health sector, job creation and skill development
- 79) Geographical and Environmental Events - Lights, Political Geography, Environmental Councils, Conservation, Laws, Disaster Management
- 80) Appointment, appointment and person in the spotlight
- 81) Prizes, awards and honors
- 82) Sports Events - Sports Competitions, Athletes Performance, Awards & Honors, Light Players & Coaches
- 83) Cultural and Tourism Events - music and dance, movies, travel, institutions and monuments
- 84) Literary Events - Books and Writers in Prakashjota, Marathi Sahitya Sammelan and other activities
- 85) General Knowledge - Important days and years, first of all, the biggest / smallest, historical events

(७) बुद्धिमापन चाचणी व अंकगणित

- * बुद्धिमापन चाचणी – उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे अजमावण्यासाठी अंकगणित – बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक व टक्केवारी

बुद्धिमापन चाचणी –

- ८६) संख्या आणि वर्णमालिका
- ८७) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ८८) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ८९) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ९०) बैठक व मांडणी व्यवस्था
- ९१) नातेसंबंध
- ९२) आकृत्यांवरील प्रश्न, घनावरील प्रश्न

अंकगणित -

- ९३) संख्याप्रणाली - लसावि, मसावि, वर्गमूल आणि घनमूल
- ९४) बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक
- ९५) टक्केवारी, भागीदारी, सरासरी, संभाव्यता
- ९६) गुणोत्तर आणि प्रमाण, मिश्रण, साखळी नियम
- ९७) वेळ आणि अंतर, रेल्वे, बोट आणि जलप्रवाह, काळ आणि काम
- ९८) नफा आणि तोटा, विक्री आणि खरेदी, साधे आणि चक्रवाढ व्याज
- ९९) भूमिती - क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
- १००) घड्याळ, कॅलेंडर, वय, दिशानिर्देश, वेन आकृत्यांवरील समस्या

Mental Ability test and Arithmetic (15)

General Mental Ability (7)

- 86) Sequence and series
- 87) Coding-decoding, Analogy, Comparisons, Classifications
- 88) Machine input & Symbols
- 89) Syllogism, Judgements, Drawing inference, Statements - Arguments and Conclusion
- 90) Sitting arrangement
- 91) Blood relations, Ranking Test, Comparison
- 92) **Qs on figures**
 - i) Construction of squares and triangles
 - ii) Series
 - iii) Completion of incomplete pattern
 - iv) Analogy, Group of Identical Figures
 - v) Classification, Odd figures or Odd man out
 - vi) Mirror-image, Water-image
 - vii) Paper folding, Paper cutting, Dot situation
 - viii) Spotting out the embedded figures
 - ix) Cubes and dice
 - x) Figure matrix

Arithmetics (8)

- 93) **Number system** - HCF and LCM, Square roots and cube roots, Surd and indices
- 94) **Addition**, Subtraction, Multiplication, Division and Simplification, Decimal Fractions
- 95) **Percentage**, Partnership & investment, **Average**, Probability, Permutation Combination
- 96) **Ratio and Proportion**, Mixtures & Alligation, Chain Rule
- 97) **Time and Distance**, Trains, Boat and Stream, **Time and Work**, Pipe & Cistern
- 98) **Profit and Losses**, Sale & purchase, Discount, **Simple and Compound Interest**
- 99) **Mensuration & Geometry** - Areas, Volume and Surface Areas
- 100) **Problems on Clock, Calendars, Ages, Directions, Locations and Positions, Venn diagrams**

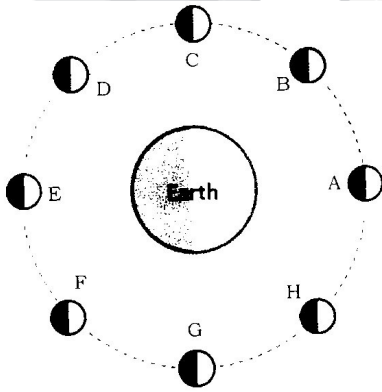
(२) भूगोल (महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह)(१५)

* पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी.

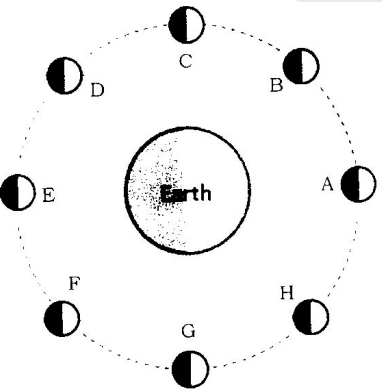
- १) पृथ्वी - सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण
- २) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ
- ३) पृथ्वीचे अंतरंग - भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे
- ४) जागतिक विभाग - पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे
- ५) हवामान - वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग
- ६) पर्जन्यमान - महापूर, दुष्काळ, सिंचन व्यवस्था
- ७) नद्या - धरणे आणि प्रकल्प
- ८) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे
- ९) वने आणि वनस्पती, परिस्थितिकी, पर्यावरण
- १०) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार
- ११) प्रमुख पिके - शेती
- १२) शहरे आणि नागरीकरण
- १३) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन
- १४) उद्योग
- १५) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

१) पृथ्वी – सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण

- १) आपली सूर्यमाला ही आकाशगंगेतील अनेक सूर्यमालेपैकी एक आहे.
१) एंड्रोमेडा २) त्रिकोणी ३) आकाशगंगा ४) सिगार
- 1) Our Solar System is just one of many Solar Systems in the galaxy.
1) Andromeda 2) Triangulum 3) Milky Way 4) Cigar
- २) वातावरणातील परिस्थितीशी संबंधित गोल्डीलॉक्सची घटना खालीलपैकी कोणत्या निर्मितीसाठी आवश्यक आहे?
१) दुय्यम विश्रांती २) कॅडेव्हरिक स्पॅझम
३) ऍडिपोसेर ४) लिव्हर मॉर्टिस
- 2) Goldilocks phenomenon in regard to atmospheric conditions are required for the formation of which of the following?
1) Secondary Relaxation 2) Cadaveric Spasm
3) Adipocere 4) Livor Mortis
- ३) खालील आकृतीचे निरीक्षण करून खालीलपैकी कोणत्या मुळाक्षरांनी चंद्राचा तीन चतुर्थांश भाग प्रकाशित दर्शविला आहे हे नमूद करा ?

- १) B आणि H २) C आणि G ३) D आणि F ४) E आणि A
- 3) Observe the following diagram and state which of the following alphabets indicate the gibbous phase of the moon ?

- 1) B and H 2) C and G 3) D and F 4) E and A

२) अक्षांश आणि रेखांश – प्रमाण आणि स्थानिक वेळ

- १) खालीलपैकी कोणत्या दिवशी दक्षिण गोलार्धातील उन्हाळी अयनदिन येतो ?
१) २१ मार्च २) २१ जून ३) २३ सप्टेंबर ४) २२ डिसेंबर
- 1) On which of the following day does the summer solstice occurs in the southern hemisphere ?
1) 21 March 2) 21 June 3) 23 September 4) 22 December
- २) खालीलपैकी कोणत्या अक्षवृत्तीय विभागात अधिक सागरी क्षारता मुल्ये आढळतात ?
१) १०° आणि २०° N दरम्यान २) २०° आणि ३०° N दरम्यान
३) २०° आणि ३०° S दरम्यान ४) ०° आणि २३^१/_२° S दरम्यान
- 2) In which of the following latitude zones are maximum ocean salinity values found ?
1) Between 10° and 20° N 2) Between 20° and 30° N
3) Between 20° and 30° S 4) Between 0° and 23^१/_२° S
- ३) खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
अ) महाराष्ट्रात ७३° पूर्व ते ७४° पूर्व रेखावृत्तावर कमी पाऊस पडतो.
ब) वर्धा-वैनगंगेच्या खोऱ्यात ईशान्य मान्सूनचा पाऊस पडतो.
क) मिरज पेक्षा चंद्रपूरचे पर्जन्याचे दिवस कमी आहेत.
पर्यायी उत्तरे :
१) विधान अ आणि ब २) विधान ब आणि क ३) विधान ब ४) विधान अ, ब आणि क
- 3) Which of the following statements are correct ?
a) There is less rainfall on 73° East to 74° East longitude in Maharashtra.
b) Wardha-Wainganga basin receives rainfall from North-East monsoon.
c) There are less rainfall days in Chandrapur than Miraj.
Answer Options :
1) Statement a and b 2) Statement b and c 3) Statement b 4) Statement a, b and c
- ४) भारताच्या प्राकृतिक नकाशात महाराष्ट्र पठार खालीलपैकी कोणत्या रंगाने दर्शविले आहे ?
१) गडद हिरवा २) हिरवा ३) पिवळा ४) तपकिरी
- 4) In the physical map of India, Maharashtra plateau is shown by which of the following colours ?
1) Dark green 2) Green 3) Yellow 4) Brown
- ५) भूजल प्रवाह नकाशासाठी वापरलेली दुसरी संज्ञा आहे:
१) आयसो-कनटूर नकाशा २) आयसोपॅच नकाशा
३) फ्लायड्रॉलिक नकाशा ४) पोटेंटिओमेट्रिक नकाशा
- 5) The other term used for groundwater flow map is :
1) Iso-contour map 2) Isopach map
3) Flydraulic map 4) Potentiometric map
- ६) खालीलपैकी कोणता नकाशा भूगर्भातील पाण्याच्या प्रमाणावरील माहितीचे विहंगावलोकन देतो जे एखाद्या क्षेत्रात शोषणासाठी संभाव्यपणे उपलब्ध आहे ?
१) हायड्रो आयसोबाथ नकाशा २) भूजल समतुल्य फरक नकाशा
३) परिणाम नकाशा ४) भूजल संभाव्य नकाशा

- 6) Which of the following maps provides an overview of information on the groundwater volume that is potentially available for exploitation in an area ?
- 1) Hydro isobath Maps
 - 2) Groundwater Equipotential Difference Map
 - 3) Consequence Map
 - 4) Groundwater Prospect Map

३) पृथ्वीचे अंतरंग – भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे

- १) खडकासाठी पॉयसन गुणोत्तराचे सरासरी मूल्य आहे:
- १) १.००
 - २) ०.२५
 - ३) ०.७५
 - ४) १.५०
- 1) The average value of poisson's ratio for rock is :
- 1) 1.00
 - 2) 0.25
 - 3) 0.75
 - 4) 1.50
- २) डोंगारगड ग्रॅनाइटचे अंदाजे वय आहे:
- १) ६००-१५०० चध
 - २) १०५०-२५०० चध
 - ३) १५००-२००० चध
 - ४) ७१०-२००० चध
- 2) The estimate age of Dongargarh granite is :
- 1) 600-1500 MY
 - 2) 1050-2500 MY
 - 3) 1500-2000 MY
 - 4) 710-2000 MY
- ३) W.M नुसार. डेव्हिस, लँडस्केप विकासावरील तीन मुख्य नियंत्रणे आहेत:
- १) रचना, प्रक्रिया, टप्पा
 - २) हवामान, रचना, लिथॉलॉजी
 - ३) हवामान, वनस्पती, लिथॉलॉजी
 - ४) रचना, प्रक्रिया, लिथोलॉजी
- 3) According to W.M. Davis, the three main controls on landscape development are :
- 1) Structure, Process, Stage
 - 2) Climate, Structure, Lithology
 - 3) Climate, Vegetation, Lithology
 - 4) Structure, Process, Lithology
- ४) खालीलपैकी कोणत्या सामुद्रधुनीमुळे, भारत श्रीलंकेपासून वेगळा झाला आहे ?
- १) जिब्राल्टरची सामुद्रधुनी
 - २) मलाक्काची सामुद्रधुनी
 - ३) पाल्कची सामुद्रधुनी
 - ४) सुंदाची सामुद्रधुनी
- 4) By which straits of the following is India separates from Sri Lanka ?
- 1) Strait of Gibraltar
 - 2) Strait of Malacca
 - 3) Strait of Palk
 - 4) Strait of Sunda
- ५) महाराष्ट्र राज्याचा भाग भूशास्त्रीयदृष्ट्या अतिशय भक्कम आहे. कारण -
- १) हा भूभाग विविध खडकांपासून बनलेला आहे.
 - २) या भूभागात रूपांतरित खडक मोठ्या प्रमाणात आढळतात.
 - ३) हा भूभाग प्राचीन खडकांपासून बनलेला आहे.
 - ४) या भूभागाचे संतुलन समान आहे.
- 5) Part of the state of Maharashtra is geologically very strong because
- 1) This terrain is made up of different rocks
 - 2) Metamorphic rocks are found in abundance in this terrain
 - 3) This terrain is made up of ancient rocks
 - 4) The balance of this terrain is equal

६) पूर्व अफ्रिकेतील खचदरीत ही सरोवरे आढळतात.

- a) न्यासा आणि रुडोल्फ
b) व्हिक्टोरिया
c) सुपेरिअर आणि मिचिगन
d) इरे

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (d) २) (b) फक्त ३) (c) आणि (d) ४) (d) फक्त

6) These lakes are occurred in the rift valley in East Africa.

- a) Nyasa and Rudolf
b) Victoria
c) Superior and Michigan
d) Erie

Answer options :

- 1) (a) and (b) 2) Only (b) 3) (c) and (d) 4) Only (d)

७) 'फूजियामा' हा प्रसिद्ध ज्वालामुखी जपानच्या कोणत्या बेटावर आहे ?

- १) क्युशु २) होन्शु ३) शिकोकू ४) होक्याडो

7) 'Fujiyama' is the famous volcano occurred in which island in Japan ?

- 1) Kyushu 2) Honshu 3) Shikoku 4) Hokkaido

८) जगातील खालीलपैकी कोणते महाद्वीपीय शेल्फ सर्वात मोठे आहे ?

- १) चिली समुद्रतटीय भूखंड २) बॅफिन बेट भूखंड
३) सर्बियन भूखंड ४) बॅरेंट्स खोरे

8) Which of the following continental shelves in the world is the largest?

- 1) Chilean Coastal Shelf 2) Baffin Island Shelf
3) Serbian Shelf 4) Barents Basin

९) डेव्हिसने चक्रीय भूस्वरूपांसाठी एक सैद्धांतिक मॉडेल प्रदान केले, ज्यानुसार जमिनीच्या पृष्ठभागाचे सुरुवातीचे उत्थान आणि त्यानंतरचे खचणे या दरम्यानच्या काळात एखादे भूरूप आकारास येते. अशावेळी नंतरच्या काळात विकसित झालेल्या भूपृष्ठाला म्हणून ओळखले जाते.

- १) पेनिप्लेन २) पेडिमेंट ३) स्कार्पमेंट ४) रोचे माउंटनी

9) Davis provided a theoretical model for the cyclic landforms, which are expected to evolve in the period between the initial uplift of a land surface and its subsequent reduction to a surface of low relief. Such a surface of low relief is known as a

- 1) Peneplain 2) Pediment 3) Escarpment 4) Roche moutonnee

१०) खालीलपैकी कोणत्या खडकामध्ये भूजल प्रवाहासाठी डार्सीचा नियम पाळला जातो ?

- १) ग्रॅनाइट २) सॅंडस्टोन ३) क्वार्ट्झाइट ४) जेनिस

10) In which of the following rocks is Darcy's law obeyed for the groundwater flow ?

- 1) Granite 2) Sandstone 3) Quartzite 4) Gneiss

११) बॅरोने संकल्पित केलेला स्टॉरोलाइट झोन हा चे जास्त प्रमाण असलेल्या खडकांसाठी मर्यादित आहे:

- १) तांबे २) मॅग्नेशियम ३) मँगनीज ४) लोह

11) The staurolite zone established by Barrow is restricted to rocks having high content of :

- 1) Copper 2) Magnesium 3) Manganese 4) Iron

- १२) अनेक बिजागर असलेल्या पटांना म्हणतात.
१) एकाग्र पट २) बॉक्स दुमडणे ३) पॉलीक्लिनल पट ४) वक्र पट
- 12) Folds having multiple hinges are called
1) Concentric folds 2) Box folds 3) Polyclinal folds 4) Curvilinear folds
- १३) सॉलिड ग्रॅनाइट हे याचे उदाहरण आहे:
१) अँक्रीफ्यूज २) अँक्रीटाईड ३) अँक्रीक्ल्यूड ४) अँक्रीफर
- 13) Solid Granite is an example of :
1) Aquifuge 2) Aquitard 3) Aquiclude 4) Aquifer
- १४) ज्या भूगर्भीय निर्मितीमध्ये पाणी असते, ते एका बिंदूपासून दुसऱ्या बिंदूकडे प्रसारित होते आणि पुरेसे भूजल मिळते तिला म्हणतात.
१) अल्बेडो २) अँक्रीफर ३) एक्वाक्लूड ४) अल्हरविअल फॅन्स
- 14) The geological formation that contains water, transmits it from one point to another, and yields sufficient groundwater is called
1) Albedo 2) Aquifer 3) Aquiclude 4) Alhrvial fans
- १५) 'प्रेसर अँक्रीफर' हा शब्द समानार्थी शब्दासाठी वापरला जातो:
१) असीमित अँक्रीफर २) बंदिस्त अँक्रीफर ३) गळणाराअँक्रीफर ४) आदर्श अँक्रीफर
- 15) 'Pressure aquifer' is a term used synonymously for :
1) Unconfined Aquifer 2) Confined Aquifer
3) Leaky Aquifer 4) Idealized Aquifer
- १६) खडकांच्या भेगांमधील पाणी रात्रीच्या वेळी गोठल्यामुळे त्याचे आकारमान वाढते, परिणामी खडकाच्या भेगा रुंद झाल्याने त्याच्या भिंती वेगळ्या होतात, या प्रकारच्या भूविदारणास काय म्हणतात ?
१) एक्सफोलिएशन २) फ्रीझ-वेजिंग ३) फ्रॉस्ट-वेजिंग ४) हायड्रेशन
- 16) refers to the process of weathering, wherein, an increase in the volume of water in the cracks of rocks due to freezing at night, pushes apart the walls and widens the cracks.
1) Exfoliation 2) Freeze-wedging 3) Frost-wedging 4) Hydration
- १७) जेव्हा वितळलेला मॅग्मा खडकाच्या थरांमध्ये क्षैतिजरित्या वाहतो, पृष्ठभागाच्या जवळच्या थरांना फुगवतो, वरच्या दिशेने मजबूत मशरूम-आकाराची रचना तयार करतो, त्यावेळीची निर्मिती होते.
१) लोपोलिथ २) बायस्मालिथ ३) डोम ४) लॅकोलिथ
- 17) A is developed when molten magma flows horizontally between rock layers, bulging the layers nearer to the surface, upward to form a solidified mushroom-shaped structure.
1) Lopolith 2) Bysmalith 3) Dome 4) Laccolith
- १८) जेव्हा एका खडकाच्या थराच्या सॉसेजच्या आकाराचे शरीर वेगवेगळ्या खडकाच्या थरांमध्ये सँडविच केले जाते, तेव्हा संरचनेचे वर्णन खालीलप्रमाणे केले जाते:
१) बाउडिनेज २) म्युलियन ३) मिनरल लाइनेशन ४) क्रेन्युलेशन
- 18) When sausage shaped bodies of one rock layer are sandwiched between layers of different rock types, the structure is described as a :
1) Boudinage 2) Mullion 3) Mineral lineation 4) Crenulation

४) जागतिक विभाग – पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे

- १) पूर्व प्रशांत महासागराचे पाणी असामान्यपणे थंड असताना सागरी प्रवाह उद्भवतो.
१) चक्रीवादळ २) अँटिसायक्लोन ३) ला निना ४) Elnino
- 1) occurs when the waters of the eastern Pacific are abnormally cold.
1) Cyclone 2) Anticyclone 3) La Nina 4) Elnino
- २) जून २०२३ मध्ये भारताच्या पश्चिम भागातील समुद्र किनाऱ्यावरील प्रदेशाला कोणत्या वादळाचा तडाखा बसला होता ?
१) अमफान २) फयान ३) तौक्ते ४) बिपरजॉय
- 2) Which cyclone hit the coastal region of the western part of the India in June 2023 ?
1) Amphan 2) Phyan 3) Taukte 4) Biparjoy
- ३) पश्चिम पॅसिफिक महासागराच्या किनारावर्ती भागात प्रामुख्याने सागरीमार्ग आढळतात कारण
१) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिमेकडील किनारावर्ती भाग अधोगमन क्षेत्राचा आहे.
२) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिम किनारी भागाला समांतर पर्वतरांगा पसरल्या आहेत.
३) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिमेकडील भागात खंडान्त उतार तीव्र आहे.
४) पॅसिफिक महासागराच्या पश्चिमी भागात सागरीगर्ता मोठ्या प्रमाणावर आढळतात.
- 3) Trenches are found mainly along the coast of the western Pacific Ocean because
1) The western margin of the Pacific Ocean is the sub-duction zone
2) Along the western border of the Pacific Ocean parallel mountain ranges are aligned
3) The continental slope of the western part of the Pacific Ocean is steep
4) The western part of the Pacific Ocean is characterised by a large number of trenches
- ४) खालीलपैकी कोणते विधान जगभरातील महासागरातील पाण्याच्या खारटपणाबद्दल सत्य नाही ?
१) आर्क्टिक हिमनद्या वितळून तयार होणाऱ्या गोड्या पाण्याचा प्रवाहामुळे पॅसिफिक महासागराच्या वायव्य भागातील क्षारता इतर भागांच्या तुलनेत कमी आहे.
२) अटलांटिक महासागरातील सर्वाधिक क्षारता १५°-२०° अक्षांश दरम्यान नोंदवली जाते.
३) नदीच्या गोड पाण्याचे प्रवाह अधिक जाऊन मिळत असल्याने हिंदी महासागरातील बंगालच्या उपसागरात, अरबी समुद्राच्या तुलनेत कमी क्षारता आहे.
४) अधिक खारट पाणी हे उदग्रतः कमी खारटपणा असलेल्या पाण्यावर तरंगत असते.
- 4) Which of the following statements is NOT true about the salinity in ocean waters across the globe?
1) The salinity in the north-western parts of Pacific Ocean is lesser as compared to its other parts due to influx of fresh water from melting arctic glaciers.
2) The highest salinity in Atlantic Ocean is recorded between 15°-20° latitudes.
3) In Indian Ocean, the Bay of Bengal has lower salinity as compared to the Arabian sea because of higher influx of fresh river water.
4) Vertically, the higher salinity water rests above the lower salinity dense water.
- ५) केप ऑफ हॅटेरसला 'अटलांटिकचे स्मशान' म्हणून ओळखले जाते कारण लॅब्राडोर प्रवाह ला मिळाल्यावर तेथील समुद्राचे पाणी उग्र रूप धारण करते.
१) आखाती प्रवाह २) नॉर्वेजियन प्रवाह ३) बेंग्वेला प्रवाह ४) अलास्का प्रवाह

- 5) The cape of Hatteras is known as the 'graveyard of Atlantic' as rough waters are created there when Labrador Current meets with
- 1) Gulf Stream 2) Norwegian Current 3) Benguela Current 4) Alaska Current
- ६) भूगर्भशास्त्रीय कालखंडात वातावरणाशी संपर्क नसलेल्या पाण्याला असे म्हणतात:
- १) जुवेनाइल वॉटर २) कॉनेट वॉटर ३) मॅग्मॅटिक वॉटर ४) मेटिओरिक वॉटर
- 6) Water that has been out of contact with the atmosphere for an appreciable part of geologic period is termed as :
- 1) Juvenile water 2) Connate water 3) Magmatic water 4) Meteoric water
- ७) गळती गुणांकाचा परस्परसंवाद आहे:
- १) हायड्रॉलिक प्रतिरोध २) विशिष्ट स्टोरेज
३) विशिष्ट धारणा ४) हायड्रॉलिक डिफ्यूसिव्हिटी
- 7) The reciprocal of leakage coefficient is :
- 1) Hydraulic resistance 2) Specific Storage
3) Specific Retention 4) Hydraulic diffusivity
- ८) खालीलपैकी कोणत्यामध्ये सर्वाधिक विशिष्ट उत्पादकता असते ?
- १) खडबडीत वाळू २) खडबडीत खडी ३) ढिगारा वाळू ४) लोस
- 8) Which of the following has highest Specific Yield ?
- 1) Coarse sand 2) Coarse gravel 3) Dune sand 4) Loess

५) हवामान – वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग

- १) हवामान बदलासंदर्भात IPCC ने अंदाज वर्तवला आहे की २१०० पर्यंत जागतिक सरासरी पृष्ठभागाच्या तापमानात
- वाढ होईल.
- १) 1.1 ते 4.0°C २) 1.1 ते 6.4°C ३) 2.1 ते 5.0°C ४) 21 ते 7.4°C
- 1) The IPCC for climate change has estimated that by 2100 the global average surface warming will increased by
- 1) 1.1 to 4.0°C 2) 1.1 to 6.4°C 3) 2.1 to 5.0°C 4) 21 to 7.4°C
- २) वातावरणाचे गुणधर्म आहेत :
- a) ते दृश्यमान नाही, परंतु गतीमध्ये असल्यास जाणवते b) त्याला गंध किंवा चव किंवा रंग नाही
c) ते जागा व्यापत नाही आणि वस्तुमान नाही d) त्यामुळे दबाव येतो
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) a, b आणि c २) a, b आणि d ३) b, c आणि d ४) a, b, c आणि d
- 2) The properties of atmosphere are :
- a) It is not visible, but it is felt if in motion b) It has no smell or taste or colour
c) It does not occupy space and has no mass d) It exerts pressure
- Answer options :**
- 1) a, b and c 2) a, b and d 3) b, c and d 4) a, b, c and d

- ३) भारतीय हवामानशास्त्र विभागाने महाराष्ट्र राज्याच्या संदर्भात केलेल्या पुढील विधानांपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने सत्य आहेत ?
- अ) कोकण, मध्य-महाराष्ट्र, मराठवाडा व विदर्भ असे महाराष्ट्राचे चार हवामान उपविभाग आहेत.
- ब) एकूण वार्षिक पर्जन्यमानापैकी कोकणात ९५ टक्के व विदर्भात ८८ टक्के पाऊस नैऋत्य-मोसमी ऋतूमध्ये पडतो..
- क) एकूण वार्षिक पर्जन्यमानापैकी मध्य-महाराष्ट्रात आणि मराठवाड्यात सुमारे ८३ टक्के पाऊस नैऋत्य-मोसमी ऋतूमध्ये पडतो.
- ड) एकूण वार्षिक पर्जन्यमानापैकी मध्य-महाराष्ट्रात आणि मराठवाड्यात सुमारे ७५ टक्के पाऊस नैऋत्य-मोसमी ऋतूमध्ये पडतो.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने सत्य आहेत ?

- १) अ फक्त २) अ आणि ब फक्त ३) अ, ब आणि क ४) अ, ब आणि ड

- 3) Which of the following is/are the correct statement(s) of Indian Meteorological Department regarding the State of Maharashtra ?
- a) Maharashtra has four climatic subdivisions namely ; Konkan, Madhya-Maharashtra, Marathwada and Vidarbha
- b) Konkan receives 95 percent and Vidarbha 88 percent of annual total rainfall during the south-west monsoon period
- c) Madhya-Maharashtra and Marathwada receive around 83 percent of annual total rainfall during the south-west monsoon season.
- d) Madhya-Maharashtra and Marathwada receive around 75 percent of annual total rainfall during the south-west monsoon season.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) a only 2) a and b only 3) a, b and c 4) a, b and d

- ४) भारतातील पिकांवर विपरीत परिणाम करणाऱ्या हवामानातील विकृती आहेत :

- a) दुष्काळ आणि पूर b) उष्णता आणि थंडीच्या लाटा
- c) मातीचे प्रकार d) जोराचा वारा

पर्यायी उत्तरे :

- १) a, b आणि c २) a, b आणि d ३) a, b, c आणि d ४) b, c आणि d

- 4) The weather abnormalities which can affect crops adversely in India are :

- a) Drought and floods b) Heat and cold waves
- c) Soil types d) High winds

Answer options :

- 1) a, b and c 2) a, b and d 3) a, b, c and d 4) b, c and d

- ५) UNFCCC चे पूर्ण रूप काय आहे ?

- १) हवामान बदलावर संयुक्त राष्ट्रांचे फ्रेमवर्क आचार २) संयुक्त राष्ट्रांचे हवामान बदलावर केंद्रित केंद्र
- ३) हवामान बदलावरील संयुक्त राष्ट्रांचे फ्रेमवर्क कन्व्हेन्शन ४) संयुक्त राष्ट्र बंधुत्व परिसंघ ऑन क्लायमेट चेंज

- 5) What is the full form of UNFCCC ?

- 1) United Nations Framework Conduct on Climate Change
- 2) United Nations Focused Centre on Climate Change
- 3) United Nations Framework Convention on Climate Change
- 4) United Nations Fraternity Confederation on Climate Change

६) हवेतील कोणता घातकी प्रदूषक ओझोन नष्ट करतो ?

अ) कार्बन डायऑक्साईड

ब) क्लोरोफ्ल्युरोकार्बन

क) कार्बन मोनॉक्साईड

ड) सल्फर डायऑक्साईड

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ

२) फक्त ब

३) अ आणि क

४) फक्त क

6) Which is the dangerous pollutant of air that destroys Ozone ?

A) Carbon dioxide

B) Chlorofluorocarbon

C) Carbon monoxide

D) Sulphur dioxide

Answer options :

1) Only A

2) Only B

3) A and C

4) Only C

६) पर्जन्यमान – महापूर, दुष्काळ, सिंचन व्यवस्था

१) नॅशनल रेनफेड एरिया ऑथॉरिटीनुसार, भारतात एकदाच दुष्काळ पडण्याची वारंवारिता

१) १-५ वर्षे

२) १-१० वर्षे

३) २-५ वर्षे

४) १० वर्षे

1) As per the National Rainfed Area Authority, the frequency of occurrence of drought once in India is

1) 1-5Years

2) 1-10 Years

3) 2-5 Years

4) > 10years

२) महाराष्ट्रातील वार्षिक पर्जन्य व प्रादेशिक विभाग यांच्यामध्ये योग्य जोड्या लावा.

यादी-I (प्रादेशिक विभाग)

यादी-II (वार्षिक पर्जन्य (से.मी.))

अ) कोकण

I) ७७

ब) मध्य महाराष्ट्र

II) १००

क) मराठवाडा

III) ९२

ड) विदर्भ

IV) २८७

पर्यायी उत्तरे :

अ ब क ड

१) i ii iii iv

२) iv iii i ii

३) iv iii ii i

४) iii iv ii i

2) Match the annual rainfall and regional division of Maharashtra.

List - I (Regional Division)

List - II (Annual Rainfall (c.m.))

a) Kokan

i) 77

b) Madhya Maharashtra

ii) 100

c) Marathwada

iii) 92

d) Vidarbha

iv) 287

Answer Options :

a b c d

1) i ii iii iv

2) iv iii i ii

3) iv iii ii i

4) iii iv ii i

- ३) भूमध्य सामुद्रिक प्रदेशात हिवाळ्यात पाऊस पडण्याचे कारण
- १) वायुभार पट्ट्यांचे आंदोलन
 - २) वायुभार पट्ट्यांच्या आंदोलनामुळे हिवाळ्यात भूमध्य समुद्राच्या प्रदेशात कमी वायुभार प्रदेश निर्माण होतो.
 - ३) भूमध्य समुद्राकडून भूभागाकडे वारे वाहतात
 - ४) आल्प्स पर्वताच्या वात सन्मुख उतारावर प्रतिरोध पर्जन्य पडतो.
- 3) Winter rainfall received by the Mediterranean region is the result of
- 1) Shifting of pressure belts
 - 2) Low pressure belt occurs over the Mediterranean region during the winter season due to shifting of pressure belts
 - 3) Winds blow from the Mediterranean sea towards land
 - 4) Orographic rain developed on the windward slope of the Alps
- ४) "मान्सूनची माघार" हा भारतीय हवामानाचा आविष्कार खालीलपैकी कोणत्या वातावरणीय परिस्थितीचा परिणाम आहे ?
- १) नैर्ऋत्य मान्सून वारे हिमालय पर्वतरांगांपर्यंत पोहोचल्यानंतर ते तेथून माघारी फिरतात.
 - २) सूर्याचे भासमान भ्रमण
 - ३) भारताच्या वायव्य भागाकडून आग्नेय भागाकडे उच्च वायुभार पट्ट्याचा होणारा विस्तार
 - ४) भारतीय उपखंडात निर्माण होणारी वायुभारातील भिन्नता.
- 4) The climatic phenomena retreating monsoon is the result of which of the following atmospheric condition in India ?
- 1) After reaching to the Himalayan ranges the south-west monsoons retreats
 - 2) The apparent movement of the Sun
 - 3) The expansion of the high pressure belt from north-western part to south-eastern part of India
 - 4) The occurrence of variability in the atmospheric pressure developed over the Indian sub-continent
- ५) निरीक्षणाच्या कालावधीत क्षेत्रीय पृष्ठभागावरील पाण्याची खोली म्हणून व्यक्त केलेल्या विशिष्ट ठिकाणी होणारा वर्षाव म्हणून ओळखले जाते:
- १) पर्जन्य उत्पन्न
 - २) पर्जन्य दर
 - ३) बाष्पीभवन दर
 - ४) क्षेत्रीय पर्जन्य
- 5) The precipitation at a specific location expressed as as water depth over a horizontal surface during a period of observation is known as :
- 1) Precipitation Yield
 - 2) Precipitation Rate
 - 3) Evaporation Rate
 - 4) Areal Precipitation
- ६) राष्ट्रीय कृषी आयोग (१९७६) नुसार, खालीलपैकी कोणता दुष्काळ या श्रेणीत येत नाही ?
- १) धान्याचा दुष्काळ
 - २) हवामानविषयक दुष्काळ
 - ३) जलविज्ञान दुष्काळ
 - ४) कृषी दुष्काळ
- 6) According to National Commission on Agriculture (1976), which of the following does not come in the category of drought ?
- 1) Grain Drought
 - 2) Meterological Drought
 - 3) Hydrological Drought
 - 4) Agricultural Drought

- ७) या प्रदेशांना दुष्काळी प्रदेश म्हणून ओळखतात कारण
- a) हा प्रदेश सह्याद्री पर्वतच्या पूर्वेस वसलेला आहे.
b) येथे वार्षिक १०० ते २०० सेमी पामऊस पडतो
c) मराठवाडा व खानदेश यांचा जास्तीत जास्त प्रदेशांचा यात समावेश होतो
d) हा भाग नैऋत्य मोसमी वाऱ्यांच्या पर्जन्य छायेच्या प्रदेशात येतो

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (a), (c) आणि (d) ३) (c) आणि (d) ४) वरील सर्व
- 7) This region is known as drought region because
- a) This region is situated to the east of the Sahyadri Mountains.
b) 100 to 200 cm of palm tree falls here annually
c) It includes maximum regions of Marathwada and Khandesh
d) This region falls in the rain shadow region of southwest monsoon winds

Answer options :

- 1) (a) and (b) 2) (a), (c) and (d) 3) (c) and (d) 4) All of the above
- ८) ज्या भागात वार्षिक पर्जन्यमान ६००-८५० मि.मी.च्या श्रेणीत आहे, तेथे शिफारस आणि पेरणी केली जात आहे.
१) दुबार पीक २) आंतरपीक ३) तिहेरी पीक ४) पीक आवर्तन
- 8) In areas where the annual rainfall is in the range of 600-850 mm, is being recommended and practiced.
1) double cropping 2) intercropping 3) triple cropping 4) crop rotation
- ९) सीपी-इंडेक्स वरील रनऑफ व्हॉल्यूम सहसा म्हणून ओळखला जातो.
१) अतिवृष्टी २) अतिवृष्टी ३) घुसखोरी ४) खरी धावपळ
- 9) The runoff volume above cp-Index is usually known as
- 1) Afflux 2) Rainfall Excess 3) Infiltration 4) True Runoff
- १०) कोणते ढग मध्यम आणि उच्च अक्षांशांमध्ये चांगला पाऊस देतात ?
१) अल्टो - स्ट्रॅटस २) अल्टो - क्युमुलस ३) निंबो - स्ट्रॅटस ४) स्ट्रॅटो - क्युमुलस
- 10) Which clouds give good amount of rainfall in the middle and high latitudes ?
1) Alto - Stratus 2) Alto - Cumulus 3) Nimbo - Stratus 4) Strato - Cumulus
- ११) पर्जन्यमान हायटोग्राफ वेळेचे वितरण देते
१) पावसाचे प्रमाण २) पावसाची खोली ३) पावसाची तीव्रता ४) पावसाची वारंवारता
- 11) The rainfall hyetograph gives time distribution of
1) Rainfall volume 2) Rainfall depth 3) Rainfall intensity 4) Rainfall frequency
- १२) हायटोग्राफ हा चा प्लॉट आहे.
१) पाण्याच्या विरुद्ध वेळ २) हवेच्या विरुद्ध वेळ
३) वेळेच्या मध्यांतराच्या तुलनेत पावसाची तीव्रता ४) वेळेच्या विरुद्ध पूर
- 12) A Hyetograph is a plot of
- 1) time against water 2) time against air
3) the intensity of rainfall against the time interval 4) flood against time

- १३) युनिट हायड्रोग्राफ सिद्धांताची मूलभूत गृहीतके आहेत.
- १) नॉन-लाइनर रिस्पॉन्स आणि टाइम इन्व्हेरिअन्स २) टाइम इन्व्हेरियंस आणि रेखीय रिस्पॉन्स
३) रेखीय प्रतिसाद आणि रेखीय वेळ भिन्नता ४) नॉन-लिनियर टाइम भिन्नता आणि रेखीय प्रतिसाद
- 13) The basic assumptions of the unit hydrograph theory are
- 1) non-linear response and time invariance 2) time invariance and linear response
3) linear response and linear time variance 4) non-linear time variance and linear response
- १४) हायड्रोग्राफचा आकार द्वारे प्रभावित आहे
- a) पावसाचे एकसमान हवाई वितरण b) बदलत्या पावसाची तीव्रता
c) बेसिनचा आकार d) वादळाच्या हालचालीची दिशा
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) a, b आणि d २) a आणि b फक्त ३) a, b आणि c ४) a, b, c आणि d
- 14) The shape of Hydrograph is effected by
- a) Non uniform aerial distribution of rainfall b) Varying rainfall intensity
c) Shape of the basin d) Direction of storm movement
- Answer options :**
- 1) a, b and d 2) a and b only 3) a,b and c 4) a, b, c and d

७) नद्या, सरोवरे धरणे, जलसिंचन आणि प्रकल्प

- १) गंगा कृती योजना कधी सुरु झाली ?
- १) २००१ २) १९८६ ३) १९८२ ४) २००५
- 1) When the Ganga Action Plan was started?
- 1) 2001 2) 1986 3) 1982 4) 2005
- २) जोडी जुळवा :
a) जयकर समिती	i) १९३४
b) IRC निर्मिती	ii) १९५२
c) CRRI स्थापना	iii) १९५६
d) NHकायदा	iv) १९२७
- पर्यायी उत्तरे :**
(a)	(b)	(c)	(d)
१) (iv)	(ii)	(i)	(iii)
२) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
३) (ii)	(i)	(iii)	(iv)
४) (iv)	(i)	(ii)	(iii)
- 2) Match the pair :
a) Jayakar Committee	i) 1934
b) IRC formation	ii) 1952
c) CRRI Establishment	iii) 1956
d) NH Act	iv) 1927

Answer options:

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
3)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

३) गोदावरी नदीने महाराष्ट्राच्या एकूण भौगोलिक क्षेत्रापैकी क्षेत्र व्यापले आहे.

- १) २५% २) ८०% ३) ४९% ४) ६०%

3) Godavari river covers area out of total geographical area of Maharashtra.

- 1) 25% 2) 80% 3) 49% 4) 60%

४) भारतातील पाणीपुरवठ्याच्या मूलभूत गरजांसाठी वापरल्या जाणाऱ्या भारतीय मानक संहितेचे नाव सांगा.

- १) IS : १२१८३ २) IS : १३४३ ३) IS : ४५६ ४) IS : ११७२

4) Name the Indian Standard Code used for basic requirements of water supply in India.

- 1) IS : 12183 2) IS : 1343 3) IS : 456 4) IS : 1172

५) मायक्रो-वॉटर-शेड हे मोजमापाचे एक एकक आहे ज्यामध्ये क्षेत्रफळ असलेल्या सर्व जमिनीचा समावेश होतो आणि रिज रेषेने वेढलेल्या सामान्य बिंदू किंवा आउटलेटपर्यंत एकूण धावपळ होण्यास हातभार लावतो.

- १) १-१०० हेक्टर २) १००-१००० हेक्टर ३) १०००-१०,००० हेक्टर ४) ५०,००० हेक्टर

5) The micro-water-shed is a unit of measurement that encompasses all land that has an area of and contributes to total run-off to a common point or outlet surrounded by a ridge line.

- 1) 1-100 Hect 2) 100-1000 Hect 3) 1000-10,000 Hect 4) 50,000 Hect

६) भारतात भूजलाचे किती प्रांत आहेत? महाराष्ट्र राज्य कोणत्या प्रांतात येते?

- १) ८ प्रांत, डेक्कन ट्रॅप प्रांत २) ६ प्रांत, प्रीकॅम्ब्रियन स्फटिकासारखे प्रांत
३) ५ प्रांत, गोंडवाना गाळाचा प्रांत ४) ७ प्रांत, कॅम्ब्रियन गाळाचे प्रांत

6) How many groundwater provinces are demarcated in India? Maharashtra state comes under which province?

- 1) 8 provinces, Deccan trap province
2) 6 provinces, Precambrian crystalline provinces
3) 5 provinces, Gondwana sedimentary provinces
4) 7 provinces, Cambrian sedimentary provinces

७) खालीलपैकी योग्य विधान शोधा :

- १) महाराष्ट्रात सुमारे २२,२५० सूक्ष्म पाणलोट आहेत. अंदाजानुसार सुमारे ५०% भौगोलिक क्षेत्राला पाणलोट प्रक्रिया आवश्यक आहे.
२) महाराष्ट्रात सुमारे ८५,४५० सूक्ष्म पाणलोट आहेत. अंदाजानुसार सुमारे ७०% भौगोलिक क्षेत्राला पाणलोट प्रक्रिया आवश्यक आहे.
३) महाराष्ट्रात सुमारे ६५,४५० सूक्ष्म पाणलोट आहेत. अंदाजानुसार सुमारे ७५% भौगोलिक क्षेत्राला पाणलोट प्रक्रिया आवश्यक आहे.
४) महाराष्ट्रात सुमारे ४४,९८५ सूक्ष्म पाणलोट आहेत. अंदाजानुसार सुमारे ६७% भौगोलिक क्षेत्राला पाणलोट प्रक्रिया आवश्यक आहे.

- 7) Trace out the correct statement from the following :
- 1) There are in all around 22,250 micro watersheds in Maharashtra. According to estimate around 50% of the geographical areas requires watershed treatment.
 - 2) There are in all around 85,450 micro watersheds in Maharashtra. According to estimates around 70% of the geographical area requires watershed treatment.
 - 3) There are in all around 65,450 micro watersheds in Maharashtra. According to estimates around 75% of the geographical area requires watershed treatment.
 - 4) There are in all around 44,185 micro watersheds in Maharashtra. According to estimate around 67% of the geographical area requires watershed treatment.
- ८) युनिट हायड्रोग्राफ सिद्धांत कोणी सांगितला ?
- १) ले-रॉय के. शेर्मेन
 - २) रॉबर्ट ई. हॉर्टन
 - ३) मेरिल बर्नार्ड
 - ४) डेव्हिड के. टॉड
- 8) The unit hydrograph theory was enunciated by whom ?
- 1) Le-Roy K. Shermen
 - 2) Robert E. Horten
 - 3) Merril Bernard
 - 4) David K. Todd
- ९) भारतातील कोणत्या पहिल्या राज्याने भूजल व्यवस्थापन आणि रेनवॉटर हार्वेस्टिंग स्ट्रक्चर्स अनिवार्य केले आहेत ?
- १) महाराष्ट्र
 - २) तेलंगणा
 - ३) तामिळनाडू
 - ४) गुजरात
- 9) Which Indian first state has made ground water management and rainwater harvesting structures mandatory ?
- 1) Maharashtra
 - 2) Telangana
 - 3) Tamil Nadu
 - 4) Gujarat
- १०) भारताच्या उत्तरेकडून दक्षिणेकडे जाताना स्थानानुसार सरोवरांचा योग्य क्रम लावा.
- १) वुलर, सांभर, लोणार, वेम्बनाड
 - २) सांभर, वुलर, वेम्बनाड
 - ३) वेम्बनाड, लोणार, सांभर, वुलर
 - ४) लोणार, वेम्बनाड, वुलर, सांभर
- 10) Arrange the lakes of India in the correct order by location while moving from north to south.
- 1) Wular, Sambhar, Lonar, Vembanad
 - 2) Sambhar, Wular, Vembanad
 - 3) Vembanad, Lonar, Sambhar, Wular
 - 4) Lonar, Vembanad, Wular, Sambhar
- ११) भारतातील नदीवरील धबधब्यांची उंचीनुसार कोणता चढता क्रम योग्य आहे ?
- १) वेण्णा - धुवाधार - गोकक - जोग
 - २) धुवाधार - वेण्णा - गोकक - जोग
 - ३) जोग - वेण्णा - धुवाधार - गोकक
 - ४) धुवाधार - गोकक - वेण्णा - जोग
- 11) Which ascending order is correct as per the height of waterfalls on rivers in India ?
- 1) Venna — Dhuvadhar — Gokak — Jog
 - 2) Dhuvadhar — Venna — Gokak — Jog
 - 3) Jog — Venna — Dhuvadhar — Gokak
 - 4) Dhuvadhar — Gokak — Venna — Jog
- १२) 'मंधार आणि दर्डी' हे प्रसिद्ध धबधबे कोणत्या दोन नद्यांच्या संगमावर आढळतात ?
- १) छोटी - तवा
 - २) पूर्णा - गिरणा
 - ३) भीमा - इंद्रायणी
 - ४) मंडावी - तिराकोल
- 12) 'Mandhar and Dard', these famous waterfalls occur in confluence of which two rivers ?
- 1) Choti—Tawa
 - 2) Purna-Girna
 - 3) Bheema—Indrayani
 - 4) Mandavi—Tirakol

- १३) महाराष्ट्रातील पश्चिमेकडे खचदरीतून वाहणारी सर्वात मोठी नदी कोणती ?
१) तापी २) नर्मदा ३) उल्हास ४) शास्त्री
- 13) Which is the largest west-flowing Rift System river of Maharashtra ?
1) Tapi 2) Narmada 3) Ulhas 4) Shastri

- १४) खालीलपैकी कोणती नदी/नद्या महाराष्ट्राच्या कोकण मैदानी प्रदेशातून वाहत नाही ?
अ) वैतरणा ब) माही क) उल्हास ड) अंबा

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ बरोबर आहे २) फक्त ब बरोबर आहे
३) फक्त अ आणि ब बरोबर आहेत ४) फक्त क आणि ड बरोबर आहेत
- 14) Which of the following river/rivers does not flow through the Konkan plain of Maharashtra ?
A) Vaitarna B) Mahi C) Ulhas D) Amba

Answer options :

- 1) Only A is correct 2) Only B is correct
3) Only A and B are correct 4) Only C and D are correct

- १५) खालीलपैकी कोणती पर्वतरांग नर्मदा व तापी खोरे यामधील जलविभाजक आहे ?
१) अरवली २) विंध्य ३) सह्याद्री ४) सातपुडा
- 15) Which mountain range is the water divider between the Narmada and Tapi Valleys ?
1) Aravali 2) Vindhya 3) Sahyadri 4) Satpuda

- १६) खालीलपैकी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर आहेत ?
महाराष्ट्रात उत्तरेकडून क्रमाने पठारावरील प्रमुख डोंगररांगा व त्यांच्या दक्षिणेकडील नद्यांची खोरी खालीलप्रमाणे आहेत :
अ) सातपुडा पर्वत रांगेच्या दक्षिणेकडे तापी-पूर्णा खोरे.
ब) सातमाळा अजिंठा डोंगराच्या दक्षिणेस गोदावरी नदीचे खोरे.
क) हरिश्चंद्र बालाघाट डोंगर व त्याच्या दक्षिणेस भीमा नदीचे खोरे.
ड) शंभू महादेवाचे डोंगर व त्यांच्या दक्षिणेस कृष्णा नदीचे खोरे

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ २) वरील सर्व बरोबर ३) फक्त अ व ब ४) फक्त अ व क
- 16) Which of the following is/are correct statements ?
In Maharashtra, in order from north, the major hill ranges on the plateau and the river basins to their south are as follows :
a) Tapi Purna basin to the south of the Satpura mountain range.
b) Godavari river valley to the south of Satmala Ajintha hills.
c) Harishchandra Balaghat hill and Bhima river basin to its south.
d) Shambhu Mahadeva hills and Krishna river basin to its south.

Answer Options :

- 1) Only a 2) All are correct 3) Only a and b 4) Only a and c

१७) महाराष्ट्रातील प्रमुख नद्या व त्यांच्या उपनद्या यांच्या योग्य जोड्या लावा.

नदी	उपनदी
अ) तापी	I) कन्हान
ब) वैनगंगा	II) कारंजा
क) मांजरा	III) बोरी
ड) सिंधफणा	IV) बिंदुसरा

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	II	III	IV	I
२)	III	I	IV	II
३)	IV	III	II	I
४)	III	I	II	IV

17) Match the major rivers of Maharashtra with their tributaries.

River	Tributary
A. Tapi	I) Karhan
B. Vainganga	II) Karanja
C. Manjara	III) Bori
D. Sindhvana	IV) Bindusara

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	II	III	IV	I
2)	III	I	IV	II
3)	IV	III	II	I
4)	III	I	II	IV

१८) खालीलपैकी कोणत्या दोन नद्यांचा संगम कोकणातील महाड येथे होतो ?

- १) सोनवी-सावित्री २) सावित्री-जगबुडी ३) सावित्री-गांधार ४) बाव-सावित्री

18) Which of the following two rivers confluence at Mahad in Konkan?

- 1) Sonvi-Savitri 2) Savitri-Jagbudi 3) Savitri-Gandhara 4) Bav-Savitri

१९) महाराष्ट्रातील तापी व पूर्णा नद्यांचा संगम खालीलपैकी कोणत्या ठिकाणी होतो ?

- १) कन्हड २) रांजणाव ३) श्रीक्षेत्र चांगदेव ४) श्रीक्षेत्र वडू बु ॥

19) Tapi and Purna rivers in Maharashtra meet at which of the following places?

- 1) Karhad 2) Ranjangaon
3) Srikshetra Changdev 4) Srikshetra Vadhu Budruk

२०) महाराष्ट्रातील मुख्य नदी व तिची उपनदी यांच्या योग्य जोड्या लावा :

नदी	उपनदी
a) भीमा	i) दुधना
b) कृष्णा	ii) बोरी
c) गोदावरी	iii) कन्ह
d) तापी	iv) भीमा

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
2)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
4)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)

20) Match the correct pairs of main river and her tributaries in Maharashtra :

River	Tributeries
a) Bheema	i) Dudhana
b) Krishna	ii) Beri
c) Godavari	iii) Karha
d) Tapi	iv) Bheema

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
2)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
4)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)

२१) महाराष्ट्रातील खाड्यांच्या संदर्भात खालील विधानांवर विचार करा.

- अ) पाताळगंगा नदीवर धरमतर खाडी आहे.
ब) शुक नदीवर बाणकोट खाडी आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ बरोबर ब चूक २) अ चूक ब बरोबर ३) दोन्हीही बरोबर ४) दोन्हीही चूक

21) Consider the following statements regarding the creeks in Maharashtra.

- a) There is Dharamtar creek on the river Patalganga.
b) Bankot creek is located on the river Shuk.

Answer Options :

- 1) a correct b wrong 2) a wrong b correct 3) Both are correct 4) Both are wrong

२२) योग्य जोड्या जुळवा

स्तंभ I (नदी)

- a) भीमा
b) कुकडी
c) वेळवंडी
d) मुठा

स्तंभ II (जलाशय)

- i) शहाजी सागर
ii) तानाजी सागर
iii) यशवंत सागर
iv) येसाजी कंक सागर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
2)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
3)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
4)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)

22) Match the correct pairs.

Column I (River)

- a) Bhima
- b) Kukadi
- c) Velwandi
- d) Mutha

Column II (Lake)

- i) Shahaji Sagar
- ii) Tanaji Sagar
- iii) Yashwant Sagar
- iv) Yesaji Kank Sagar

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
2)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
3)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
4)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)

२३) अवर्षणप्रवण पाणलोट क्षेत्राच्या सुविधेसाठी पृष्ठभागाच्या पाण्याच्या प्रणालीचे प्रभावी व्यवस्थापन करण्यासाठी गोदावरी नदीवर बांधण्यात आलेला जगातील सर्वात मोठा बहुउद्देशीय जीवन सिंचन प्रकल्प कोणता आहे ?

१) निजाम सागर प्रकल्प	२) सिरम सागर प्रकल्प
३) कोयना जलाशय	४) काळेश्वरम प्रकल्प

23) Which is the world's largest multipurpose life irrigation project constructed on the Godavari River for effective management of surface water system to facilitate drought prone watershed areas ?

1) Nizam sagar Project	2) Siram Sagar Project
3) Koyana reservoir	4) Kaleswaram Project

२४) महाराष्ट्रातील जलप्रकल्प व त्यांच्या पाणी साठ्यात असलेली नावे यांच्या योग्य जोड्या लावा :

जलप्रकल्प

- a) कोयना
- b) भंडारदरा
- c) अप्पर वर्धा
- d) जायकवाडी

जल साठ्यांचे नाव

- i) नलदमयंतीसागर
- ii) नाथसागर
- iii) शिवसागर
- iv) आर्थर सरोवर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
2)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

24) Match the correct pairs of water project and the name of its water storage in Maharashtra :

Water Project

- a) Koyana
- b) Bhandardara
- c) Upper wardha
- d) Jayakwadi

Name of Water Storage

- i) Nala Damayanti Sagar
- ii) Nathsagar
- iii) Shivsagar
- iv) Arthar Sarovar

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
2)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
3)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

२५) जलविद्युत प्रकल्प आणि विभाग खाली देण्यात आले आहेत . योग्य जोड्या जुळवा.

स्तंभ I

- a) सूर्या
- b) दुधगंगा
- c) करंजवण
- d) शहानूर

स्तंभ II

- i) अमरावती
- ii) नाशिक
- iii) पुणे
- iv) कोकण

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
2)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
4)	(iii)	(ii)	(iii)	(iii)

25) Hydro power projects and zone given below. Match the correct pairs.

Column I

- a) Surya
- b) Dudhganga
- c) Karanjwan
- d) Shahanoor

Column II

- i) Amaravati
- ii) Nashik
- iii) Pune
- iv) Konkan

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
2)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
4)	(iii)	(ii)	(iii)	(iii)

२६) गोदावरी नदीच्या खोऱ्यांशी संबंधित खालील विधाने विचारात घ्या.

- a) प्रवरा आणि मुळा या गोदावरीच्या उजव्या तीराच्या उपनद्या असून त्यांचा उगम प्रदेशातील अतवृष्टीचा त्यांना फायदा होतो.
- b) मांजरा नदी ही गोदावरीची उपनदी आहे जी बालाघाट पठारावर वाहते.
- c) प्राणहिता खोरे हा गोदावरी खोऱ्याचा भाग नाही.
- d) गोदावरी खोऱ्याने महाराष्ट्र राज्याचे ३८% क्षेत्र व्यापले आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/त?

- १) फक्त (a)
- २) फक्त (a) आणि (b)
- ३) फक्त (a), (b) आणि (c)
- ४) वरील सर्व

- 26) Consider the following statements regarding Godavari river basins.
- Pravara and Mula are right bank tributaries of Godavari and benefit from rainfall in their source region.
 - Manjra river is a tributary of Godavari which flows on Balaghat Plateau.
 - Pranahita basin is not a part of Godavari basin.
 - Godavari basin covers 38% area of Maharashtra state.
- Which of the above statement/s is/are correct?
- (a) only
 - (a) and (b) only
 - Only (a), (b) and (c)
 - All of the above
- २७) गोदावरी व कृष्णा नद्यांच्या तुलनेने कावेरी नदीच्या पात्रात हिवाळ्यात पाण्याचे प्रमाण वाढते, कारण
- नैऋत्य मान्सून वाऱ्यांमुळे कावेरी नदीच्या पात्रात पर्जन्यवृष्टी मोठ्या प्रमाणात होते.
 - ईशान्य मान्सून वाऱ्यांमुळे कावेरी नदीच्या पात्रात पर्जन्यवृष्टी मोठ्या प्रमाणात होते.
 - कावेरी नदीच्या पात्रात ईशान्य व नैऋत्य मान्सून वाऱ्यांपासून पर्जन्यवृष्टी होते.
 - कावेरी नदीच्या उपनद्या कावेरी नदीच्या पात्रात मोठ्या प्रमाणात पाण्याचा पुरवठा करतात.
- 27) As compared to the Godavari and Krishna rivers, the course of the Kaveri river receives large volume of water during winter, because
- The course of the river Kaveri receives heavy rainfall from the south-west monsoons
 - The course of the river Kaveri receives heavy rainfall from the north-east monsoons
 - The course of the river Kaveri receives rainfall from both south-west and north-east monsoons
 - The tributaries of the Kaveri provide large volume of water to the course of the Kaveri
- २८) आणि च्या संयुक्तीकरणाने बनलेले नदीप्रारूपाचे आकाराला नदीप्रारूप असे म्हणतात.
- नदी तलाव
 - हिमनदी, तलाव
 - नदी, सहाय्यक नद्या
 - वरीलपैकी नाही
- 28) Drainage pattern refers to a design which and its form together.
- river, lake
 - glacier, lake
 - river, tributaries
 - None of the above
- २९) प्रवाहातून जास्तीत जास्त विसर्जनाचा अंदाज घेण्यासाठी खालीलपैकी कोणता वापरला जात नाही ?
- डिकन्स फॉर्म्युला
 - इंग्लिस फॉर्म्युला
 - चेझी फॉर्म्युला
 - खोसला फॉर्म्युला
- 29) Which of the following is not used to estimate maximum discharge through stream ?
- Dickens formula
 - Inglis formula
 - Chezy formula
 - Khosla formula
- ३०) खालीलपैकी कोणत्या प्रकारच्या बिघाडांना पृथ्वी धरणाचे संरचनात्मक अपयश म्हणून वर्गीकृत केले जाते ?
- पायामधून पाईप टाकणे
 - तटबंदीचे सरकणे
 - अपस्ट्रीम चेहऱ्याची धूप
 - डाउनस्ट्रीम चेहऱ्याची धूप
- 30) Which of the following types of failures is classified as a structural failure of an earth dam ?
- Piping through foundation
 - Sliding of embankment
 - Erosion of upstream face
 - Erosion of downstream face
- ३१) खालीलपैकी कोणत्याचा महाराष्ट्रातील एकत्रित जलचरांतर्गत विचार केला जात नाही ?
- डेक्कन ट्रॅप्स
 - सॉसर सीरीज
 - गोंडवान
 - विंध्य
- 31) Which of the following is not considered under consolidated aquifers in Maharashtra ?
- Deccan Traps
 - Saucer series
 - Gondwanas
 - Vindhyan

- ३२) जलचक्रात हे समाविष्ट आहे:
- १) बाष्पीभवन, पृष्ठभागावरील प्रवाह, वर्षाव, भूपृष्ठावरील प्रवाह.
 - २) पृष्ठभागावरील प्रवाह, वर्षाव, उपपृष्ठीय प्रवाह
 - ३) बाष्पीभवन, पृष्ठभागावरील प्रवाह, वर्षाव
 - ४) बाष्पीभवन, पृष्ठभागावरील प्रवाह, भूपृष्ठावरील प्रवाह
- 32) Hydrologic cycle includes :
- 1) Evaporation, surface runoff, precipitation, subsurface runoff.
 - 2) Surface runoff, precipitation, subsurface runoff
 - 3) Evaporation, surface runoff, precipitation
 - 4) Evaporation, surface runoff, subsurface runoff
- ३३) सामान्यतः क्वैतिज दिशेने पसरलेले गाळाचे व अग्निजन्य खडक, पाण्याच्या प्रवाहास एकसमान प्रतिकार करतात. अशा स्वरूपाच्या एकसमान प्रतिरोधक खडकांवर विकसित झालेली नदीप्रणाली/ ड्रेनेज पॅटर्न म्हणजे
- १) आयताकृती
 - २) ब्रेडेड
 - ३) ट्रेलिस
 - ४) डेंड्रिटिक
- 33) drainage pattern generally develops upon homogenous rocks of uniform resistance, such as, horizontally bedded sedimentary rocks and massive igneous rocks that offer uniform resistance in the flow of water.
- 1) Rectangular
 - 2) Braided
 - 3) Trellis
 - 4) Dendritic
- ३४) गंगा आणि यमुना नदी (गंगेची एक प्रमुख उपनदी) यांना कायदेशीर व्यक्ती म्हणून समान अधिकार आहेत हे खालीलपैकी कोणत्या उच्च न्यायालयाने प्रथम ओळखले?
- १) दिल्ली उच्च न्यायालय
 - २) मध्य प्रदेश उच्च न्यायालय
 - ३) उत्तर प्रदेश उच्च न्यायालय
 - ४) उत्तराखंड उच्च न्यायालय
- 34) Which of the following High Court were the first to recognize that the Ganges and the Yamuna River (a major tributary of the Ganges) have the same rights as a legal person?
- 1) Delhi High Court
 - 2) Madhya Pradesh High Court
 - 3) Uttar Pradesh High Court
 - 4) Uttarakhand High Court
- ३५) खालीलपैकी कोणत्याची हायड्रॉलिक चालकता सर्वात कमी आहे?
- १) खडबडीत खडी
 - २) ढिगाऱ्याची वाळू
 - ३) बारीक वाळू
 - ४) चुनखडी
- 35) Which of the following has the lowest hydraulic conductivity ?
- 1) Coarse gravel
 - 2) Dune sand
 - 3) Fine sand
 - 4) Limestone
- ३६) जे नाले उन्हाळ्यात कोरडे पडतात आणि त्यात फक्त पावसाळ्यात पाणी असते त्यांना असे म्हणतात.
- १) अधूनमधून येणारे प्रवाह
 - २) कोरडे ओढे
 - ३) पावसाळी झरे
 - ४) बारमाही प्रवाह
- 36) Those streams which dry up in summer and contain water only during rainfall are known as
- 1) Intermittent streams
 - 2) Dry streams
 - 3) Rainy streams
 - 4) Perennial streams

- ३७) जमिनीच्या पृष्ठभागावरील बिंदू आणि वरच्या भूजलाच्या पृष्ठभागावरील भूजल पातळी यांच्यातील उभ्या उंचीच्या फरकाला म्हणतात :
- १) खोली ते पाणी पातळी
२) भूजल समतुल्य फरक
३) पायझोमेट्रिक पृष्ठभाग
४) एकूण हायड्रॉलिक हेड ग्रेडियंट
- 37) The vertical elevation difference between a point on the ground surface and the groundwater level at the top groundwater body is known as :
- 1) Depth to water level 2) Groundwater equipotential difference
3) Piezometric surface 4) Total hydraulic head gradient
- ३८) आर्टिसियन स्थिती उद्भवते जेव्हा:
- १) जलचर अनियंत्रित आहे
२) पाण्याचे टेबल आहे
३) पाण्याचे तक्ता जमिनीच्या पातळीपेक्षा वर आहे
४) पायझोमेट्रिक पृष्ठभाग जमिनीच्या पातळीपेक्षा वर आहे
- 38) Artesian condition occurs when the :
- 1) Aquifer is unconfined 2) Water table is perched
3) Water table is above ground level 4) Piezometric surface is above ground level
- ३९) पाणलोटोची सर्वसाधारण व्याख्या.
- १) ज्या भागातून पृष्ठभागावरील पाणी दुसऱ्या प्रवाहात वाहते.
२) दिलेल्या प्रवाहाच्या बिंदूवर प्रवाहासाठी प्रवाहाच्या घनतेतील जमीन क्षेत्र
३) दिलेल्या प्रवाहात स्ट्रीम झेनेज नेटवर्क असलेले क्षेत्र वेगवेगळ्या दिशेने निचरा करू शकतात.
४) सर्व जमिनीचे क्षेत्र जे प्रवाह प्रणालीमध्ये वाहून जाते, त्याच्या तोंडातून वरच्या बाजूला जाते आणि त्याभोवती विभागणी असते.
- 39) The general definition of a watershed.
- 1) The area by where surface water flows to another stream.
2) Land area in the streamflow density for flows at a given stream point
3) Areas with stream drainage network at a given stream can drain different direction.
4) All land area which drains into a stream system, upstream from its mouth and is surrounded with a divide.
- ४०) पाणलोट क्षेत्रामध्ये अवर्षण बदलणारा पाऊस म्हणजे नक्की काय.
- १) पाणलोट प्रदेशात अत्यंत परिवर्तनशील पावसाचा कालावधी
२) नदीच्या पाण्याची पातळी पाणलोट क्षेत्राच्या खाली येते
३) पाणलोट प्रदेशात सरासरीपेक्षा कमी पावसाचा विशिष्ट कालावधी
४) मानव आणि प्राणी जगण्यासाठी पाण्याची उपलब्धता कमी होत आहे.
- 40) What exactly is drought variable rainfall in the watershed region.
- 1) Period of highly variable rainfall in the watershed region
2) River water levels fall below the watershed region
3) A specific period of below-average rainfall in the watershed region
4) The availability of water for human and animal survival is decreasing.

- ४१) हायड्रो-जियोकेमिस्ट्री म्हणजे काय ?
- १) विषय प्रादेशिक भूगर्भशास्त्राच्या संबंधात पृष्ठभाग आणि पृष्ठभागावरील पाण्याच्या रसायनशास्त्राशी संबंधित आहे.
 - २) विषय पृष्ठभागावरील पाण्याच्या गुणांशी संबंधित आहे.
 - ३) हा विषय खनिजे आणि खडकांच्या भू-रसायनशास्त्राशी संबंधित आहे
 - ४) हा विषय खडक आणि खनिजांच्या पेट्रोकेमिकल अभ्यासाशी संबंधित आहे
- 41) What is hydro-geochemistry ?
- 1) The subject deals with the chemistry of surface and subsurface water in relation to regional geology.
 - 2) The subject deals with surface water qualities.
 - 3) The subject deals with geochemistry of minerals and rocks
 - 4) The subject deals with petrochemical studies of rocks and minerals
- ४२) प्रदेशातील पृष्ठभाग आणि भूपृष्ठावरील जलप्रणालीचे मूल्यांकन करण्यात जलविज्ञान चक्र कोणती भूमिका बजावते ?
- १) पर्जन्यवृष्टी किंवा पाऊस पडणे बाष्पीभवन, बाष्पीभवन पृष्ठभाग-वाहणे भूजल प्रवाह
 - २) पृष्ठभागावरील वाऱ्याचा प्रवाह-वनस्पती, घुसखोरी
 - ३) पृष्ठभाग आणि उप-पृष्ठभागाचे पाणी
 - ४) जमिनीचा पृष्ठभाग-घुसखोरी, भू-जल प्रवाह
- 42) What role does the hydrological cycle play in assessing surface and subsurface water system in the region ?
- 1) Precipitation or rain fall Evaporation, Evapotranspiration Surface-runoff Groundwater flow
 - 2) Surface run-off-Wind flow-Vegetation, infiltration
 - 3) Surface and sub-surface water
 - 4) Land surface-Infiltration, Ground-water flow
- ४३) सर्वसाधारणपणे, महाराष्ट्र राज्य भूजल प्रांताचे निरीक्षण: जुन्या खुल्या विहिरी या कारणांमुळे कोरड्या पडत आहेत:
- १) लोक जुन्या मोकळ्या विहिरींचा वापर कोणत्याही वापरासाठी करत नाहीत
 - २) विहिरी झाडे, झुडपे झाडांनी आच्छादित आहेत
 - ३) स्थानिक लोकांकडून विहिरींची नियमित देखभाल केली जात नाही
 - ४) सध्याच्या जुन्या विहिरींच्या अगदी जवळ अतिरिक्त बोअरवेल खोदल्या जातात
- 43) In General, Maharashtra state ground water province observed : old open wells are drying due to:
- 1) People are not utlising old open wells for any utilisation
 - 2) Wells are covered by tree, shrubs vegetation
 - 3) Wells are not m properly maintained regularly by local people
 - 4) Additional bore wells are drilled close proximity to the existing old wells
- ४४) हा आधार आहे ज्याच्या आधारे भूजल व्यवस्थापनाचे नियोजन केले जाते ज्याचा जलसाठा वर नकारात्मक परिणाम न करता काढता येतो.
- १) मासिक भूजल उत्पन्न
 - २) वार्षिक भूजल उत्पन्न
 - ३) ऑपरेशनल भूजल उत्पन्न
 - ४) भूजल उत्पन्नाची टक्केवारी
- 44) is the basis on which groundwater management is planned with withdrawals that could be made without negatively affecting the aquifer inventory.
- 1) Monthly ground water yield
 - 2) Annual ground water yield
 - 3) Operational ground water yield
 - 4) Percentage of ground water yield

- ४५) कोणती केंद्रीय भूगर्भ सरकारी संस्था नियमितपणे देशाच्या एकूण भूपृष्ठावरील पाण्याचे ऑडिट करते ?
१) केंद्रीय भूजल मंडळ
२) केंद्रीय रस्ते संशोधन संस्था
३) भारताचे भूवैज्ञानिक सर्वेक्षण
४) तेल आणि नैसर्गिक वायू आयोग
- 45) Which Central Government Organization regularly audits the country's total subsurface water?
1) Central Ground Water Board
2) Central Road Research Institute
3) Geological Survey of India
4) Oil and Natural Gas Commission
- ४६) खालीलपैकी कोणते स्प्रिंकलर सिंचन प्रणालीची मर्यादा मानली जाते ?
१) गळतीचे नुकसान दूर होते
२) लागवडीचे कोणतेही क्षेत्र नष्ट होत नाही
३) या पद्धतीमुळे क्षार खाली पडतात
४) वेगवान वारे तुषार सिंचनाचा पॅटर्न बदलू शकतात.
- 46) Which of the following is considered as the limitation of sprinkler irrigation system ?
1) Seepage losses are eliminated
2) No cultivation area is lost
3) This method leaches down salts
4) High winds may distort sprinkler pattern
- ४७) बागेतील झाडांसाठी विशेषतः अवलंबलेली पाणी वितरण पद्धत आहे.
१) बॉर्डर फ्लडिंग
२) चेक फ्लडिंग
३) बेसिन फ्लडिंग
४) जंगली पूर
- 47) The water distribution method adopted specially for orchard trees is
1) Border flooding
2) Check flooding
3) Basin flooding
4) Wild flooding
- ४८) नदीतील अक्षीय प्रवाह राखण्यासाठी खालीलपैकी कोणती नदी परिरक्षण रचना वापरली जाते ?
१) पिचड बेट
२) ग्रोयन्स
३) लेव्हीज
४) मार्गदर्शक बांध
- 48) Which of the following river training structures is used for maintaining axial flow in the river ?
1) Pitched Island
2) Groynes
3) Levees
4) Guide Bunds
- ४९) खडतर प्रदेशात एकमेकांच्या अगदी जवळ ड्रिल केलेले बोअरवेल
१) भूजल उत्पादन वाढवा
२) भूजल उत्पन्नावर परिणाम
३) भूजल उत्पादनात कोणताही बदल नाही
४) भूजल उत्पन्न कमी करा आणि ते स्थानिक हायड्रोजियोलॉजिकल कंडिटोन्सवर अवलंबून आहे
- 49) Borewells drilled close to each other in hard terrain will
1) Increase ground water yield
2) Impact on ground water yield
3) No change in ground water yield
4) Reduce ground water yield and it depends upon local hydrogeological conditions
- ५०) भूजल खोऱ्यातील पाण्याच्या सारणीच्या स्थितीवरील चुकीच्या विधानाची यादी करा.
१) पाण्याचा विसर्ग पाण्याच्या पुनर्भरणात समतोल राखला जात नाही तेव्हा पाण्याचे तक्ता बदलतो
२) तलाव आणि टाक्यांमध्ये पाणी साधारणपणे जमिनीच्या पृष्ठभागाच्या वर असते.
३) भूजल खोऱ्यात जास्त प्रमाणात पाणी सोडल्यास पाण्याचे तक्ता कमी-अधिक प्रमाणात सपाट असतो.
४) जास्त प्रमाणात पंपिंग विहिरींच्या जवळ पाण्याची पातळी कमी केली जाते.

- 50) List out the false statement on water table conditions in groundwater basins.
- 1) The water table changes when discharge of water is not balanced with recharge of water
 - 2) The water is generally above the land surface in a lakes and tanks.
 - 3) The water table is more or less flat during excess with drawl in ground water basins.
 - 4) The water table is lowered near high volume of pumping wells.
- ५१) रिचार्जच्या संदर्भात जास्त पंप केल्याने होऊ शकते.
- १) भूजल पातळी वाढते
 - २) विहिरीचे पाणी अधिक मुक्तपणे वाहू लागते.
 - ३) भूजल पातळी वाढते.
 - ४) खोलगट शंकू तयार होईल
- 51) Pumping too much in relation to recharge can result in
- 1) Ground Water table increases
 - 2) Well water begins to flow more freely.
 - 3) The level of ground water rises.
 - 4) A cone of depression will form
- ५२) कोणत्या श्रेणीमध्ये पूर, खोरे किंवा पाझर तलाव, प्रवाह वाढवणे, खंदक आणि फरो सिस्टीम आणि भूजलाच्या कृत्रिम पुनर्भरणासाठी वापरण्यात येणारे अतिसिंचन यांचा समावेश होतो ?
- १) थेट पृष्ठभाग तंत्र
 - २) थेट उप-पृष्ठभाग तंत्र
 - ३) पृष्ठभाग आणि उप पृष्ठभाग तंत्रांचे संयोजन
 - ४) अप्रत्यक्ष तंत्र
- 52) Which category includes flooding, basins or percolation tanks, stream augmentation, ditch and furrow systems, and over irrigation used for artificial recharge of groundwater ?
- 1) Direct surface techniques
 - 2) Direct sub-surface techniques
 - 3) Combination of surface and sub surface techniques
 - 4) Indirect techniques
- ५३) चुकीचे विधान निवडा:
- १) गडचिरोली, अमरावती, नागपूर आणि यवतमाळ जिल्ह्यांमध्ये गोंडवाना फोमेशनचे वाळूचे खडे जोडलेले आणि भंग झालेले आहेत आणि त्यांना दुय्यम सच्छिद्रता आहे.
 - २) रत्ननगरी, सिंधुदुर्ग आणि कोल्हापूर जिल्ह्यात जेथे किनारी गाळ आणि लॅटराइटचे प्राबल्य आहे, तेथे खोदलेल्या विहिरींना चांगला विसर्ग मिळतो.
 - ३) दक्षिण अहमदनगर, सोलापूर, उस्मानाबाद, जिल्हे, जेथे आंतरट्रॅपियन गाळ आणि डार्कट घुसखोरीशिवाय बेसाल्ट प्रवाह उपस्थित आहेत परंतु प्रमुख लाल बोले क्षितिजांसह, पारगम्यता अत्यंत खराब आहे.
 - ४) अमरावती, अकोला आणि बुलढाणा जिल्ह्यातील काही भागांमध्ये पसरलेल्या पूर्णा अल्हरविअल खोऱ्यातील क्षारयुक्त प्रदेशात, भूजलाची क्षारता ही भूगर्भातील भूगर्भीय संरचनेशी संबंधित असल्याचे दिसते.
- 53) Choose the incorrect statement :
- 1) In the Gadchiroli, Amravati, Nagpur and Yavatmal districts, the sandstones of Gondwana formations are jointed and fractured and possess secondary porosity.
 - 2) In the Ratnagari, Sindhudurg and Kolhapur district where the coastal sedimentaries and laterite predominate, yield good discharge to dug-wells.
 - 3) In the South Ahmednagar, Solapur, Osmanabad, districts, where basalt flows are present without intertrappean sediments and dyket intrusions but with prominent red bole horizons, the permeability is extremely poor.
 - 4) In saline tract of Purna alhrvial basin which spreads in parts of Amravati, Akola and Buldhana district, the salinity of ground water seems to be related with geological set up of the area because of poor transmissivity of the aquifer.

- ५४) खालीलपैकी कोणते विधान सत्य नाही ?
- १) रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग आणि कोल्हापूर जिल्हे खोदलेल्या विहिरीतून चांगला विसर्ग देतात.
 - २) गडचिरोली, अमरावती, चंद्रपूर, नागपूर आणि यवतमाळ जिल्ह्यांमध्ये वाळूचे खडे जोडलेले आणि भग्न झालेले आहेत आणि त्यात दुय्यम सच्छिद्रता आहे.
 - ३) अमरावती, अकोला, बुलढाणा, जळगाव आणि धुळे जिल्ह्यांतील ८० मीटरच्या खाली असलेले जुने जलोदर फारसे उत्पादक नाही.
 - ४) धुळे, नागपूर आणि अमरावती
- 54) Which of the following statements is not true ?
- 1) Ratnagiri, Sindhudurg and Kolhapur districts yield good discharge to dug-wells.
 - 2) In Gadchiroli, Amravati, Chandrapur, Nagpur and Yavatmal districts, sandstones are jointed and fractured and possess secondary porosity.
 - 3) The older alluvium below 80 m in Amravati, Akola, Buldhana, Jalgaon and Dhule districts is not very productive.
 - 4) Dhule, Nagpur, and Amravati districts are highly productive due to the presence of hydrogeological units such as Infratrappean, Bagh Beds and Lametas.

८) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे

- १) योग्य जोड्या जुळवा -
शिखर, ठिकाण	उंची (मीटर)
a) मांगी-तुंगी	i) १५६७
b) त्र्यंबकेश्वर	ii) १४१६
c) सप्तशृंगी	iii) १३०४
d) साल्हेर	iv) ११००

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

१) (iv) (ii) (ii) (i)

२) (iv) (i) (ii) (iv)

३) (ii) (i) (iii) (iv)

४) (i) (ii) (iii) (iv)

- 1) Match the following : hE fh

Peak, Place **Height (meter)**

a) Mangi-Tungi	i) 1567
b) Feri	ii) 1416
c) Saptashringi	iii) 1304
d) Salher	iv) 1100

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

1) (iv) (ii) (ii) (i)

2) (iv) (i) (ii) (iv)

3) (ii) (i) (iii) (iv)

4) (i) (ii) (iii) (iv)

२) महाराष्ट्रातील उंच शिखरे व त्यांची उंची यांच्या योग्य जोड्या लावा.

उंच शिखरे	उंची (मीटर)
अ) हरिश्चंद्रगड	I) १४३८
ब) तोरणा	II) १५६७
क) महाबळेश्वर	III) १४०४
ड) साल्हेर	IV) १४२४

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	IV	III	I	II
२)	III	IV	I	II
३)	II	I	IV	III
४)	I	II	III	IV

2) Match the highest peaks in Maharashtra with their height.

Height of highest peaks (meters)

a) Harishchandragarh	I) 1438
b) Torna	II) 1567
c) Mahabaleshwar	III) 1404
d) Salher	IV) 1424

Answer options :

	A	B	C	D
1)	IV	III	I	II
2)	III	IV	I	II
3)	II	I	IV	III
4)	I	II	III	IV

३) सह्याद्री हा प्रकारचा पर्वत आहे.

१) गट	२) घडी	३) अवशिष्ट	४) ज्वालामुखी

3) Sahyadri is a type of mountain.

1) Group	2) Fold	3) Residual	4) Volcanic

४) महाराष्ट्रातील सह्याद्री पर्वतातील शिखरांच्या उंचीनुसार कोणता उतरता क्रम बरोबर आहे ?

- १) महाबळेश्वर - हरिश्चंद्रगड - साल्हेर - सप्तश्रुंगी
- २) महाबळेश्वर - साल्हेर - सप्तश्रुंगी - हरिश्चंद्रगड
- ३) साल्हेर - महाबळेश्वर - सप्तश्रुंगी - हरिश्चंद्रगड
- ४) साल्हेर - महाबळेश्वर हरिश्चंद्रगड - सप्तश्रुंगी

4) Which is the correct descending order of height of Sahyadri Mountain Peaks of Maharashtra ?

- 1) Mahabaleshwar — Harishchandragad — Salher — Saptshrungi
- 2) Mahabaleshwar — Salher — Saptshrungi — Harishchandragad
- 3) Salher — Mahabaleshwar — Saptshrungi — Harishchandragad
- 4) Salher — Mahabaleshwar — Harishchandragad — Saptshrungi

- ५) मध्य हिमालयीन रांगेतील शिखरांचा उंचीनुसार कोणता चढता क्रम योग्य आहे ?
१) धवलगिरी - अन्नपूर्णा - मकालु - कांचनगंगा २) अन्नपूर्णा - मकालु - धवलगिरी - कांचनगंगा
३) कांचनगंगा - अन्नपूर्णा - धवलगिरी - मकालु ४) अन्नपूर्णा - धवलगिरी - मकालु - कांचनगंगा
- 5) In middle Himalaya, as per the height of peaks, which ascending order is correct ?
1) Dhavalgiri — Annapurna — Makalu — Kanchanjunga
2) Annapurna — Makalu — Dhavalgiri — Kanchanjunga
3) Kanchanjunga — Annapurna — Dhavalgiri — Makalu
4) Annapurna — Dhavalgiri — Makalu — Kanchanjunga
- ६) सह्याद्री पर्वताची एक शाखा सोलापूर जिल्ह्याकडे जाते. ती शाखा या नावाने ओळखली जाते.
१) हरिश्चंद्र डोंगर २) महादेव डोंगर ३) सातमाळा डोंगर ४) बाळेश्वर डोंगर
- 6) A branch of the Sahyadri Mountain range leads to Solapur district which is known as
1) Harischandra Dongar 2) Mahadev Dongar 3) Satmala Dongar 4) Baleshwar Dongar
- ७) भीमा आणि कृष्णा नदीचे खोरे खालीलपैकी कोणत्या डोंगरांमुळे वेगवेगळी झालेली आहेत ?
१) सातमाळा - अजिंठा २) हरिश्चंद्र - बालाघाट
३) शंभू - महादेव ४) सातपुडा - गाविलगड
- 7) Bhima and Krishna river valleys are separated by which of the following mountains?
1) Satmala - Ajantha 2) Harishchandra - Balaghat
3) Shambhu - Mahadev 4) Satpuda - Gavilgad
- ८) खालीलपैकी कोणत्या पर्वत रांगा / टेकड्या गोदावरी नदी करतात ?
a) महादेव डोंगर b) सातमाळा डोंगर c) बालाघाट डोंगर d) अजंटा डोंगर
- पर्यायी उत्तरे :**
१) फक्त (a) आणि (d) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) फक्त (a)
- 8) Which of the following mountain ranges/hills separate Godavari river basin and Bheema river basin from each other ?
a) Mahadev Hills b) Satmala Hills c) Balaghat Hills d) Ajanta Hills
- Answer options :**
1) Only (a) and (d) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) Only (a)
- ९) सह्याद्रीची रांग सरळ रेषेत नसून अनेक ठिकाणी ती वक्राकार झालेली आहे कारण
१) सह्याद्रीतून उगम पावणाऱ्या कोकणातील नद्यांनी उगमापाशी केलेल्या शीर्षवर्ती खननामुळे ती वक्राकार झालेली आहे.
२) सह्याद्रीतून उगम पावणाऱ्या कोकणातील नद्यांच्या पार्श्ववर्ती खननामुळे ती वक्राकार झालेली आहे.
३) सह्याद्रीतून उगम पावणाऱ्या कोकणातील नद्यांच्या तळाच्या खननामुळे ती वक्राकार झालेली आहे.
४) सह्याद्रीतून पडणाऱ्या मुसळधार पर्जन्यामुळे सह्याद्रीची झीज होऊन ती वक्राकार झालेली आहे.
- 9) The Sahyadri range is not straight but at many places it is curved, because
1) The Sahyadri range is curved at many places because of the headward erosion of the Konkan rivers originating in Sahyadri
2) The Sahyadri range is curved at many places because of the lateral erosion of the Konkan rivers originating in Sahyadri
3) The Sahyadri range is curved at many places because of the downward erosion of the Konkan rivers originating in Sahyadri
4) Due to heavy rainfall the Sahyadri range is heavily eroded and hence it is curved

१०) रायलसीमा पठाराचे स्थान येथे आहे?

१) कर्नाटक पठाराच्या उत्तरेला

२) कर्नाटक पठाराच्या पश्चिमेला

३) कर्नाटक पठाराच्या दक्षिणेला

४) कर्नाटक पठाराच्या पूर्वेला

10) Railseema Plateau is located in region.

1) North of Karnataka Plateau

2) West of Karnataka Plateau

3) South of Karnataka Plateau

4) East of Karnataka Plateau

११) दख्खनचे पठार बेसॉल्ट व ग्रॅनाईट खडकांनी बनलेले आहे, कारण

अ) या ठिकाणी जास्त उष्णता आहे.

ब) ज्वालामुखी प्रक्रिया

क) भूकंप क्षेत्र

ड) समुद्र सानिध्य

पर्यायी उत्तरे :

१) ब आणि क

२) फक्त ब

३) अ आणि ड

४) फक्त क

11) The Deccan Plateau is composed of basalt and granite rock, because

A) High temperature of this region

B) Volcanic process

C) Earthquake region

D) Near the sea

Answer options :

1) B and C

2) Only B

3) A and D

4) Only C

१२) खालीलपैकी कोणते बेट नाही?

अ) सालसेत

ब) खांदेरी

क) उंदेरी

ड) साल्हेर

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त ब बरोबर आहे

२) फक्त अ आणि ब बरोबर आहेत

३) फक्त ड बरोबर आहे

४) फक्त क आणि ड बरोबर आहेत

12) Which of the following is not an island ?

A) Salsette

B) Khanderi

C) Under

D) Salher

Answer options :

1) Only B is correct

2) Only A and B are correct

3) Only D is correct

4) Only C and D are correct

९) वने आणि वनस्पती, परिस्थितिकी, पर्यावरण

१) भारतात सामाजिक वनीकरण कार्यक्रम मध्ये सुरु झाला.

१) १९५०

२) १९६०

३) १९६५

४) १९७०

1) In India, Social Forestry Programme began in

1) 1950

2) 1960

3) 1965

4) 1970

२) चॅम्पियन आणि सेठ यांच्या वर्गीकरणानुसार महाराष्ट्र राज्यात जंगलाचे किती प्रमुख प्रकार आहेत?

१) ६

२) ५

३) ४

४) ३

2) As per the Champion and Seth's classification, how many major types are present in Maharashtra?

1) 6

2) 5

3) 4

4) 3

- ३) महाराष्ट्रातील वनांचे प्रकार व त्या प्रदेशातील वार्षिक पर्जन्यमान यांच्या योग्य जोड्या लावा.

वनांचे प्रकार	वार्षिक पर्जन्यमान
अ) उष्णकटीबंधीय सदाहरीत वने	I) २०० ते २५० से. मी.
ब) उष्णकटीबंधीय निमसदाहरीत वने	II) ३५० ते ४०० से.मी.
क) उष्णकटीबंधीय आर्द्र पानझडी वने	III) २५० ते ३०० से.मी.
ड) उप उष्णकटीबंधीय सदाहरीत वने	IV) १२५ ते २०० से.मी.

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	III	I	IV	II
२)	III	I	II	IV
३)	II	I	III	IV
४)	IV	III	I	II

- ३) Match the correct pairs of types of Forest and Annual rainfall of that region in Maharashtra.

Types of Forest	Annual Rainfall
A) Tropical evergreen forest	I) 200 to 250 cms
B) Tropical semi-evergreen forest	II) 350 to 400 cms
C) Tropical wet deciduous forest	III) 250 to 300 cms
D) Sub-Tropical evergreen forest	IV) 125 to 200 cms

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	III	I	IV	II
2)	III	I	II	IV
3)	II	I	III	IV
4)	IV	III	I	II

- ४) २०१६-१७ च्या आकडेवारीनुसार महाराष्ट्रातील आदिवासी जिल्ह्यातील अतिघनदाट वनाच्छादनाचे प्रमाणानुसार जिल्ह्यांचा उतरता क्रम ओळखा.

१) गडचिरोली, गोंदिया, नांदेड, चंद्रपूर	२) चंद्रपूर, नांदेड, गोंदिया, गडचिरोली
३) गोंदिया, नांदेड, चंद्रपूर, गडचिरोली	४) गडचिरोली, चंद्रपूर, गोंदिया, नांदेड

- ४) According to 2016-17 data, arrange the Tribal districts of Maharashtra in descending order in terms of area under very dense forest cover.

1) Gadchiroli, Gondia, Nanded, Chandrapur	2) Chandrapur, Nanded, Gondia, Gadchiroli
3) Gondia, Nanded, Chandrapur, Gadchiroli	4) Gadchiroli, Chandrapur, Gondia, Nanded

- ५) भौगोलिक क्षेत्रफळाच्यादृष्टीने भारतातील जीवावरण आरक्षित स्थळे चढत्या क्रमाने लावा.

१) निलगिरी, नंदादेवी, सुंदरबन, मानारचे आखात	२) नंदादेवी, निलगिरी, सुंदरबन, मानारचे आखात
३) मानारचे आखात, नंदादेवी, निलगिरी, सुंदरबन	४) सुंदरबन, निलगिरी, नंदादेवी, मानारचे आखात

- 5) Arrange the biosphere reserve sites in India in ascending order according to geographical area.

1) Nilgiri, Nanda Devi, Sunderban, Gulf of Mannar
2) Nanda Devi, Nilgiri, Sunderban, Gulf of Mannar
3) Gulf of Mannar, Nanda Devi, Nilgiri, Sunderban
4) Sunderban, Nilgiri, Nanda Devi, Gulf of Mannar

- ६) १९७२ चा वन्यजीव संरक्षण कायदा संपूर्ण देशात लागू करण्यात आला पण खालीलपैकी कोणत्या राज्याने तो स्वीकारला नव्हता ?
१) केरळ २) महाराष्ट्र ३) जम्मू-काश्मीर ४) मध्य प्रदेश
- 6) The Wildlife Protection Act of 1972 was implemented throughout the country but which of the following States did not accept it ?
1) Kerala 2) Maharashtra 3) Jammu-Kashmir 4) Madhya Pradesh
- ७) दक्षिणी उष्णकटिबंधीय आर्द्र सदाहरित जंगले मध्ये आढळतात.
a) महाराष्ट्र (b) कर्नाटक c) केरळ d) अंदमान
उत्तर पर्याय:
१) (a), (b) आणि (c) २) (a), (b), (c) आणि (d) ३) फक्त (c) ४) फक्त (d)
- 7) Southern Tropical Wet Evergreen forests are found in
a) Maharashtra b) Karnataka c) Kerala d) Andamans
- Answer options :**
1) (a), (b) and (c) 2) (a), (b), (c) and (d) 3) Only (c) 4) Only (d)
- ८) भारतातील प्रमुख लाकूड-उत्पादक वनस्पतींमध्ये हे समाविष्ट आहे:
१) अक्रोड २) देवदार ३) पांढरा विलो ४) वरील सर्व
- 8) The principal timber-yielding plants of India include :
1) Walnut 2) Deodar 3) White willow 4) All of the above
- ९) वृक्ष, ज्याला सामान्यतः भारतीय आबनूस असेही म्हणतात, ज्याची पाने भारतातील पारंपारिक सिगारेट बीडी (बिडी) तयार करण्यासाठी वापरली जातात.
१) अर्जुन २) तेंदू ३) बाबुल ४) खैर
- 9) tree, commonly also called Indian ebony, the leaves of which are used in the manufacture of beedis (bidis), the traditional cigarette of India.
1) Arjuna 2) Tendu 3) Babul 4) Khair
- १०) Dipterocarpus, Kayea आणि Mesua प्रजाती हे..... वन प्रकाराचे घटक आहेत.
१) उष्णकटिबंधीय ओले सदाहरित २) आर्द्र पर्णपाती
३) अल्पाइन स्क्रब ४) काटा
- 10) The Dipterocarpus, Kayea and Mesua species are the components of forest type.
1) Tropical Wet Evergreen 2) Moist Deciduous
3) Alpine Scrub 4) Thorn
- ११) कोरड्या अल्पाइन स्क्रब फॉरेस्टमध्ये समाविष्ट आहे.
१) बटू झुडूपांसह झिरोफाइटिक निर्मिती २) बटू झुडूपांसह मेसोफिटिक निर्मिती
३) उंच झुडूपांसह झिरोफिटिक निर्मिती ४) उंच झुडूपांसह मेसोफिटिक निर्मिती
- 11) Dry Alpine Scrub forest consists of
1) xerophytic formation with dwarf shrubs 2) mesophytic formation with dwarf shrubs
3) xerophytic formation with tall shrubs 4) mesophytic formation with tall shrubs

- १२) खाजण वनांच्या बाबतीत खालीलपैकी कोणती विधाने **सत्य** आहेत ?
- ही वने भरती-ओहोटीच्या पाण्याच्या पातळी दरम्यान असतात.
 - या वनांतील झाडांना 'सुंदरी' असे म्हणतात.
 - या झाडांच्या सालीपासून टॅनिंग मिळते.
 - या वनांचे संवर्धन करणे गरजेचे आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b) आणि (c) फक्त
२) (b), (c) आणि (d) फक्त
३) (a), (b) आणि (d) फक्त
४) (a), (b), (c) आणि (d)

- 12) In relation to Mangrove forest, which of the following statements are true ?
- This forest are found in between high tide and low tide levels.
 - The trees in this forest are called 'Sundari'.
 - Tanning is obtained from the bark of these trees.
 - There is a need of conservation of this forest.

Answer options :

- 1) Only (a), (b) and (c)
2) Only (b), (c) and (d)
3) Only (a), (b) and (d)
4) (a), (b), (c) and (d)

- १३) "पर्यावरण म्हणजे सजीवांच्या किंवा जीवसमूहांच्या जीवन, वाढ, विकास व मृत्यूवर परिणाम करणारी सर्व परिस्थिती, तिची कारके व त्यांचा प्रभाव होय". पर्यावरणाची ही व्याख्या कोणी केली ?

- १) विश्वकोश
२) ब्रिटानिका विश्वकोश
३) ए. सी. टान्सले
४) जॅकी स्मिथ

- 13) "Environment means the sum total of all conditions agencies and influences which affect the development, growth, life and death of an organism, species or race", Who created this definition of environment ?

- 1) Universal Encyclopedia
2) Britanica Encyclopedia
3) A. C. Tansley
4) Jackie Smith

- १४) योग्य जोड्या जुळवा.

जिल्हा	अभयारण्ये
अ) ठाणे	i) सागरेश्वर
ब) सांगली	ii) तुंगारेश्वर
क) गडचिरोली	iii) नरनाळा
ड) अकोला	iv) चपराळा

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ - i, ब - ii, क - iii, ड - iv
२) अ - iii, ब - ii, क - i, ड - iv
३) अ - ii, ब - i, क - iv, ड - iii
४) अ - i, ब - iv, क - ii, ड - iii

- 14) Match the correct pairs.

Districts	Sanctuaries
A) Thane	i) Sagareshwar
B) Sangli	ii) Tungareashwar
C) Gadchiroli	iii) Narnala
D) Akola	iv) Chaparala

Answer options :

- 1) A—i, B—ii, C—iii, D—iv
2) A—iii, B—ii, C—i, D—iv
3) A—ii, B—i, C—iv, D—iii
4) A—i, B—iv, C—ii, D—ii

१५) राष्ट्रीय उद्याने त्यांच्या राज्याशी जुळवा :

a) बांधवगड राष्ट्रीय उद्यान	i) उत्तर प्रदेश
b) दचीगम राष्ट्रीय उद्यान	ii) पश्चिम बंगाल
c) दुधवा राष्ट्रीय उद्यान	iii) मध्य प्रदेश
d) सुंदरबन राष्ट्रीय उद्यान	iv) जम्मू आणि काश्मीर

उत्तर पर्याय:

(a) (b) (c) (d)

- १) (ii) (i) (iv) (iii)
२) (iii) (iv) (i) (ii)
३) (i) (ii) (iv) (iii)
४) (iv) (iii) (i) (ii)

15) Match the National Parks with their State :

a) Bandhavgarh National Park	i) Uttar Pradesh
b) Dachigam National Park	ii) West Bengal
c) Dudhwa National Park	iii) Madhya Pradesh
d) Sundarban National Park	iv) Jammu and Kashmir

Answer options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (ii) (i) (iv) (iii)
2) (iii) (iv) (i) (ii)
3) (i) (ii) (iv) (iii)
4) (iv) (iii) (i) (ii)

१०) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार

१) वेदर्ड लॅटराइटमध्ये मुख्यतः समाविष्ट आहे:

- १) अॅल्युमिना, लोह, मॅगनीज आणि टायटॅनियम
२) अॅल्युमिना, चुनखडी, मॅगनीज आणि लोह
३) अल्कली, चुना, मॅग्नेशियम आणि टायटॅनियम
४) अॅल्युमिना, लोह आणि चुना

1) Weathered laterite mostly contains :

- 1) alumina, iron, manganeses and titanium
2) alumina, limestone, manganese and iron
3) alkalies, lime, magnesium and titanium
4) alumina, iron and lime

२) जमिनीच्या विविध वापरांचा समावेश आहे, जेथे वृक्षाच्छादित प्रजाती वनौषधी पिकांसह एकाच वेळी किंवा वेळेच्या क्रमाने वाढतात.

- १) सामाजिक वनीकरण २) वुडी वनीकरण ३) कृषी वनीकरण ४) घनदाट वनीकरण

2) includes a variety of land uses, where woody species are grown in combination with herbaceous crops, either at the same time or in time sequence.

- 1) Social forestry 2) Woody forestry 3) Agroforestry 4) Dense forestry

- 7) Which of the following agronomic practices in India is being used to prevent land erosion ?
- 1) Rain fall Infiltration, evapotranspiration measure
 - 2) Crop rotation, contour-cover farming, and afforestation
 - 3) Run off reduction, trenching, contour bunding measures
 - 4) Contour bunding, Terracing, mullah bunding

११) प्रमुख पिके - शेती

- १) भारतात धवल क्रांतीला सुरुवात सालापासून करण्यात आली.
- १) १९७१ २) १९७२ ३) १९७३ ४) १९७४
- 1) White revolution started in India from year.
- 1) 1971 2) 1972 3) 1973 4) 1974
- २) महाराष्ट्रात विविध प्रकारची फळे पिकविण्यात जिल्ह्यांचा पहिला क्रमांक आहे.
- १) अहमदनगर २) पुणे ३) सोलापुर ४) औरंगाबाद
- 2) district ranks first in Maharashtra in growing a variety of fruits.
- 1) Ahamadnagar 2) Pune 3) Solapur 4) Aurangaba
- ३) जगातील पहिली लागवड केलेली पिके आहेत
- १) गहू आणि तांदूळ २) गहू आणि बार्ली ३) गहू आणि मका ४) गहू आणि ज्वारी
- 3) The first cultivated crops in the world are
- 1) Wheat and Rice 2) Wheat and Barley 3) Wheat and Maize 4) Wheat and Sorghum
- ४) २०२०-२१ मध्ये महाराष्ट्र राज्यात त्यांच्या लागवडीखालील क्षेत्राच्या उतरत्या क्रमाने पिकांचा योग्य क्रम काय असेल ?
- १) सोयाबीन, कापूस, भात, ज्वारी २) कापूस, सोयाबीन, भात, ज्वारी
- ३) कापूस, सोयाबीन, ज्वारी, धान ४) भात, कापूस, सोयाबीन, ज्वारी
- 4) What would be the correct sequence of crops in the descending order of their area under cultivation in Maharashtra State in 2020—21 ?
- 1) Soybean, Cotton, Paddy, Jowar 2) Cotton, Soybean, Paddy, Jowar
- 3) Cotton, Soybean, Jowar, Paddy 4) Paddy, Cotton, Soybean, Jowar
- ५) महाराष्ट्राच्या २०२२-२३ च्या आर्थिक सर्वेक्षणानुसार, २०२१-२२ मध्ये खालीलपैकी कोणत्या तेलबियांचे सर्वाधिक उत्पादन झाले होते ?
- १) सोयाबीन २) नायजर (काळी बुरशी) बियाणे
- ३) भुईमूग ४) सूर्यफूल
- 5) According to the Economic Survey of Maharashtra 2022-23, which of the following oilseeds had the highest production in Maharashtra in the year 2021-22?
- 1) Soyabeen 2) Niger seed 3) Groundnut 4) Sunflower

- ६) खालीलपैकी कोणत्या पिकामध्ये जमिनीच्या खालच्या थरातील ओलावा पकडण्याची उपजत गुणवत्ता असते आणि ते ओलावा तणाव (दुष्काळ) सहनशील असतात आणि पावसाच्या वातावरणात चांगले बसतात ?
अ) तृणधान्ये ब) कडधान्ये क) तेल बिया ड) फायबर पिके

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ २) फक्त ब ३) ब आणि ड फक्त ४) क आणि ड फक्त

- 6) Which of the following crops have an inherent quality to trap the moisture from lower strata of the soil and they are considerably moisture stress (drought) tolerant and fits well in rainfed environment ?

- a) Cereals b) Pulses c) Oil seeds d) Fibre crops

Answer options :

- 1) a only 2) b only 3) b and d only 4) c and d only

- ७) खालील दोन विधाने दिली आहेत त्यापैकी (A) हे प्रतिपादन असून (R) हे त्याचे कारण आहे. दिलेल्या पर्यायातून बरोबर उत्तर निवडा.

A) कापूस हा वजन न घटणारा शुद्ध कच्चा माल आहे, शिवाय हलका व टिकाऊ आहे.

R) सुती कापड उद्योगाचे स्थानिकीकरण कापूस उत्पादक प्रदेश किंवा बाजारपेठ या ठिकाणी होते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) कचे खरे स्पष्टीकरण आहे
२) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे खरे स्पष्टीकरण नाही.
३) (A) हे बरोबर आहे पण (R) हे चूक आहे.
४) (A) हे चूक आहे पण (R) हे बरोबर आहे

- 7) Given below are two statements one labeled as Assertion (A) and other labeled as Reason (R). Select correct answer from the options given below.

A) Cotton is not a weight lossing pure raw material, besides is light in weight and durable.

R) The localization of the cotton textile is found either in cotton producing region or near market.

Answer Options :

- 1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
2) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
3) (A) is true but (R) is false
4) (A) is false but (R) is true

- ८) बाजरीबाबत खालीलपैकी कोणते विधान **सत्य** नाही ?

- १) अनेक देशांमध्ये त्याची लागवड कमी होत आहे
२) त्यांच्याकडे हवामान बदल आणि अन्नसुरक्षेला तोंड देण्याची क्षमता आहे
३) त्यांच्या सेवनाने कर्करोग बरा होण्यास मदत होते
४) ते कमी इनपुटमध्ये वाढवता येतात

- 8) Which of the following statements regarding millet is not true ?

- 1) Its cultivation is declining in many countries
2) They have potential to address climate change and food security
3) Their consumption helps in curing cancer
4) They can be grown with fewer inputs

- ९) भारतातील कोणत्या भागात स्थलांतरित शेती केली जाते ?
१) पूर्व हिमालय क्षेत्र
२) पश्चिम हिमालय क्षेत्र
३) खालच्या गंगेचे समतल
४) पश्चिम पठार आणि डोंगराळ प्रदेश
- 9) In which part of India shifting cultivation is practiced ?
1) Eastern Himalayan zone
2) Western Himalayan zone
3) Lower gangetic plane
4) Western Plateau and hill region

१०) योग्य जोड्या लावा.

क्रांती

- अ) हरित क्रांती
ब) पीत क्रांती
क) तंतू क्रांती
ड) सुवर्ण तंतू क्रांती

वैशिष्ट्ये

- I) ताग
II) कापूस
III) तेलबिया
IV) अन्नधान्य पीक

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	IV	III	II	I
२)	I	II	III	IV
३)	II	IV	III	I
४)	III	I	IV	II

10) Make the correct pairs.

Revolution

- A) Green Revolution
B) Yellow Revolution
C) Fibrous Revolution
D) Golden thread revolution

Features

- I) Jute
II) Cotton
III) Oilseeds
IV) Food grain crop

Answer options :

	A	B	C	D
1)	IV	III	II	I
2)	I	II	III	IV
3)	II	IV	III	I
4)	III	I	IV	II

११) पंजाबच्या शेतकऱ्यांनी कृषी-वनकुरण पद्धती अंतर्गत प्राधान्य दिलेली वृक्ष प्रजाती आहे.

- १) पॉप्युलस
२) आर्टोकार्पस
३) काजू
४) आंबा

11) The tree species preferred by farmers of Punjab under agri-silviculture system is

- 1) Populus
2) Artocarpus
3) Cashew
4) Mango

१२) अभियांत्रिकी शेती आणि कव्हर क्रॉपिंगमध्येचा समावेश होतो.

- १) क्रॉप रोटेशन कंटूर फार्मिंग आणि कव्हर क्रॉपिंग
२) पाणी घुसखोरी, पाणी साचण्याचे उपाय.
३) कंटूर बंडिंग, कॉन्टूर ट्रेचिंग आणि टेरेसिंग
४) पर्जन्यवृष्टी बंद, वनीकरण

12) List out the engineering farming and cover cropping

- 1) Crop rotation contour farming and cover cropping
2) Water infiltrarison, water logging measures.
3) Contour bunding, contour trenching, and terracing
4) Rainfall-run off, afforestation

- १३) गल्ली क्रॉपिंग आहे:
a) सरी(हेजरो) आंतरपीक म्हणूनही ओळखले जाते
b) झपाट्याने वाढणारी, शक्यतो एन-फिक्सिंग झाडे किंवा झुडूपे राखून ठेवणे
c) फक्त उष्णकटिबंधीय प्रदेशात सराव केला जातो
वरीलपैकी कोणते/योग्य आहेत ?
१) फक्त (a) २) जपश्र (b) ३) फक्त (c) ४) फक्त (a) आणि (b)
- 13) Alley cropping is:
a) also known as hedgerow intercropping
b) retaining fast-growing, preferably N-fixing trees or shrubs
c) practiced only in tropical regions
Which of the above is/are correct ?
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) Only (a) and (b)
- १४) शेती अंतर्गत, ओलावा उपलब्धता पिकांना पुरेशी आहे.
१) कोरडवाहू शेती २) कोरडवाहू शेती ३) पावसावर आधारित शेती ४) अर्ध-शुष्क शेती
- 14) Under farming, moisture availability is enough to the crops.
1) dryland farming 2) dry farming 3) rainfed farming 4) semi-arid
- १५) खालीलपैकी कोणती क्रिया कृषी व्यवस्थेची पुनर्रचना करू शकते आणि हवामान बदलामध्ये अन्न सुरक्षा सुनिश्चित करू शकते ?
१) ग्लोबल शोषक प्रणाली २) हवामान स्मार्ट शेती
३) IPCC ४) वरील सर्व
- 15) Which of the following action can reorient the agricultural system and ensure food security in climate change ?
1) Global absorbing system 2) Climate smart agriculture
3) IPCC 4) All of the above
- १६) शेतात वापरल्या जाणाऱ्या पीक पद्धती आणि शेती संसाधने, इतर शेती उपक्रम आणि त्यांची रचना ठरवणारे उपलब्ध तंत्रज्ञान यांच्याशी त्यांचा संवाद दर्शवतो.
१) शेती पद्धती २) शेती उद्योग ३) मिश्र शेती ४) पीक पद्धती
- 16)represents cropping patterns used on a farm and their interaction with farm resources, other farm enterprises and available technology which determine their make up.
1) Farming system 2) Farm enterprises 3) Mixed farming 4) Cropping system
- १७) प्रचलित कृषी-हवामान आणि सामाजिक-आर्थिक परिस्थितीनुसार प्रदेश किंवा परिसरात विविध पिके ज्या क्रमाने घेतली जातात त्याला असे म्हणतात.
१) पीक पद्धती २) पीक पद्धती
३) शेती पद्धत ४) शाश्वत शेती
- 17) The sequence in which various crops are grown in a region or a locality in accordance with prevailing agro-climatic and socio-economic conditions is known as
1) Cropping system 2) Cropping pattern
3) Farming system 4) Sustainable agriculture

- १८) आंधळी मशागत म्हणजे जमिनीची मशागत
१) पीक पेरल्यानंतर किंवा लागवड केल्यानंतर; एकतर पीक वनस्पतींच्या उदयापूर्वीच्या टप्प्यावर किंवा ते वाढीच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात असताना
२) पीक पेरण्यापूर्वी किंवा लागवड करण्यापूर्वी
३) एकाच वेळी पीक पेरताना किंवा लागवड करताना
४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 18) Blind tillage refers to the tillage of the soil
1) After seeding or planting the crop; either at pre-emergence stage of crop plants or while they are in early stages of growth
2) Before seeding or planting the crop
3) Simultaneously at seeding or planting the crop
4) None of the above
- १९) स्पेस आणि टाइम या दोन्ही ठिकाणी होणाऱ्या पूरक परस्परसंवादाचा संदर्भ देते.
१) रिले क्रॉपिंग २) अनुक्रम क्रॉपिंग ३) अॅनिमेशन ४) अॅनिडेशन
- 19) refers to complementary interaction which occurs both in space and time.
1) Relay cropping 2) Sequence cropping 3) Animation 4) Annidation
- २०) कृषी क्षेत्रासमोरील हवामान बदलाची गंभीर आव्हाने आहेत
१) समुद्र पातळी वाढणे २) दुष्काळ ३) उज, उत्सर्जन ४) दोन्ही (१) आणि (२)
- 20) Severe climate change challenges to the Agricultural sector are
1) Rising sea level 2) Droughts 3) CO, emission 4) Both (1) and (2)
- २१) झुमिंग लागवडीमध्ये -
a) जमीन फिरवली जाते पण पीक ठरलेले b) वर्षानुवर्षे तेच पीक घेतले जाते
c) त्यामुळे मातीची धूप होते d) जमिनीची उत्पादकता नष्ट होते
वरीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे/आहेत ?
१) फक्त a २) a आणि b फक्त ३) a, b आणि c फक्त ४) a, b, c आणि d
- 21) In Jhumming cultivation -
a) Land is rotated but crop is fixed b) Same crop is grown year after year
c) It causes soil erosion d) Soil productivity is lost
Which of the above statement/s is/are correct ?
1) a only 2) a and b only 3) a, b and c only 4) a, b, c and d
- २२) गुजरात आणि राजस्थान राज्यांमध्ये आढळणारी गुरांची जात ज्याला सवाई चाल असे म्हणतात:
१) कांकरेज २) गिर ३) राठी ४) थारपारकर
- 22) The cattle breed found in the States of Gujarat and Rajasthan which has a peculiar gait known as "Sawai Chal" is :
1) Kankrej 2) Gir 3) Rathi 4) Tharparkar

१२) शहरे आणि नागरीकरण, वस्ती भूगोल

१) भारतातील कोणते शहर भारतीय शासनाच्या स्वच्छ क्रमवारीत सलग तीन वेळा (२०१९ ते २०२१) स्वच्छ शहर म्हणून घोषित करण्यात आले?

- १) इंदोर २) पुणे ३) मुंबई ४) सुरत

1) Which city of India has been declared as cleanest city for three consecutive years (2019 to 2021) by Swachh ranking of Government of India ?

- 1) Indore 2) Pune 3) Mumbai 4) Surat

२) खालीलपैकी कोणती जोडी योग्य नाही ?

- १) तोरणमाळ - अस्तंभा २) गावीलगाड-चिखलदरा
३) आंबोली - गरमसुर ४) चिरोली-गडचिरोली

2) Which of the following pair is not correct ?

- 1) Toranmal-Asthambha 2) Gavilgad-Chikhaldara
3) Amboli-Garamsur 4) Chiroli-Gadchiroli

३) थंड हवेची ठिकाणे व ते कोणत्या जिल्ह्यात आहेत हे खाली दिले आहे. त्यांच्या योग्य जोड्या लावा.

जिल्हा

थंड हवेचे ठिकाण

अ) सातारा

I) जवहार

ब) नंदुरबार

II) खंडाळा

क) पुणे

III) महाबळेश्वर

ड) पालघर

IV) तोरणमाळ

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	I	II	III	IV
२)	III	I	IV	I
३)	II	I	III	IV
४)	III	IV	II	I

3) Below Hill Station and the districts in which they are located are given. Match the correct pairs.

District

Hill Station

a) Satara

I) Jawahar

b) Nandurbar

II) Khandala

c) Pune

III) Mahabaleswar

d) Palghar

IV) Toranmal

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	I	II	III	IV
2)	III	I	IV	I
3)	II	I	III	IV
4)	III	IV	II	I

- ४) माथेरान हे थंड हवेचे ठिकाण कोणत्या जिल्ह्यात स्थित आहे ?
१) ठाणे २) रायगड ३) रत्नागिरी ४) पुणे
- 4) In which district is Matheran hill station situated?
1) Thane 2) Raigad 3) Ratnagiri 4) Pune
- ५) प्रो. आर. डी. कर्वे यांनी १९२५ मध्ये पहिले संतती नियमन केंद्र कोणत्या शहरात सुरु केले ?
१) पुणे २) मुंबई ३) ठाणे ४) कुलाबा
- 5) In which city did Prof. R. D. Karve start the first family planning centre in 1925?
1) Pune 2) Mumbai 3) Thane 4) Kulaba
- ६) खालील विधानांचा विचार करून त्यातील कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ते संकेतांकांचा वापर करून उत्तर लिहा.
१) केंद्रित वस्ती बहुधा शेतवाड्यांनी वेढलेली असते
२) हिमालयीन प्रदेशात केंद्रित वस्त्या आढळत नाहीत.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त १ बरोबर आहे २) फक्त २ बरोबर आहे
३) दोन्ही १ आणि २ बरोबर आहेत ४) १ ही बरोबर नाही व २ ही बरोबर नाही
- 6) Consider the following statements and select the correct answer using the code given below.
1) A compact settlement is most probably surrounded by hamlets.
2) Compact settlements are not found in the Himalayan region.
Answer Options :
1) Only 1 is correct 2) Only 2 is correct
3) Both 1 and 2 are correct 4) Neither 1 nor 2 is correct
- ७) महाराष्ट्राच्या दख्खन पठारावर ग्रामीण भागामध्ये घर बांधणीसाठी या स्थानिक दगडाचा वापर केला जातो.
१) जांभा दगड २) संगमरवरी दगड ३) ग्रॅनाईट दगड ४) बेसॉल्ट दगड
- 7) The local rock used to construct houses in rural area on the Deccan Plateau of Maharashtra is
1) Laterite rock 2) Marble rock 3) Granite rock 4) Basalt rock
- ८) दगडांच्या उघड्या कडांना ४५° च्या कोनात वळवलेल्या आश्लर दगडी बांधकामाला म्हणतात.
१) आश्लर बारीक चिनाई २) आश्लर खडबडीत उपकरणे असलेली चिनाई
३) आश्लर खदानी मुखी दगडी बांधकाम ४) आश्लर चामफेड गवंडी
- 8) The ashlar masonry in which the exposed edges of stones are bevelled off at an angle of 45° is called
1) Ashlar fine masonry 2) Ashlar rough tooled masonry
3) Ashlar quarry faced masonry 4) Ashlar chamfered masonry
- ९) सिमेंट काँक्रीट फुटपाथमधील टाय बार्सचा वापर मध्ये केला जातो.
१) आकुंचन सांधे २) विस्तार सांधे
३) बांधकाम सांधे ४) अनुदैर्घ्य सांधे
- 9) Tie bars in cement concrete pavement are used across
1) Contraction joints 2) Expansion joints
3) Construction joints 4) Longitudinal joints

- १०) महाराष्ट्रातील विखुरलेल्या वस्त्यांची वैशिष्ट्ये खाली दिली आहेत. योग्य वैशिष्ट्ये ओळखा.
- अ) घराघरांमध्ये आंतर विलगता असते. ब) राहणीमान उच्च दर्जाचे असते.
क) लोकसंख्या मर्यादित असते. ड) वसाहती प्रदूषण मुक्त असतात.
वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ते ओळखा.
- १) फक्त अ आणि ब २) फक्त क आणि ड ३) फक्त अ, क आणि ड ४) वरील सर्व
- 10) Characteristics of scattered settlements in Maharashtra are given below. Identify the appropriate features.
- A) There is inter-isolation between households.
B) Standard of living is high.
C) Population is finite.
D) Colonies are free from pollution.
Identify which of the above statements are correct.
- 1) A and B only 2) C and D only 3) A, C and D only 4) All of the above
- ११) खालीलपैकी कोणती विधाने ग्रामीण समाजाचे वैशिष्ट्ये आहेत ?
- अ) दाट लोकसंख्या ब) शेती प्रधान समाज
क) पितृसत्ताक कुटुंब पद्धती ड) शैक्षणिक मागासलेपणा
पर्यायी उत्तरे :
- १) फक्त 'अ' २) अ, ब आणि क ३) ब, क आणि ड ४) फक्त ड
- 11) Identify the characteristics of rural community from below sentences.
- a) Dense population b) Agriculture main activity of society
c) Paternal family system d) Backwardness in education.
Answer Options :
- 1) only a 2) a, b and c 3) b, c and d 4) only d

१३) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन

खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने

- १) महाराष्ट्रातील चंद्रपूर जिल्ह्यातील 'लोहार डोंगरी खाण' साठी प्रसिद्ध आहे.
- १) लोह खनिज उत्पादन २) मॅंगनीज उत्पादन
३) बॉक्साईट उत्पादन ४) दगडी कोळसा उत्पादन
- 1) 'Lohar Dongari mine' in the Chandrapur district of Maharashtra is famous for
- 1) Iron ore production 2) Manganese production
3) Bauxite production 4) Coal production
- २) खालीलपैकी महाराष्ट्रातील बॉक्साईटचे सर्वाधिक उत्पादन करणारे जिल्हे कोणते ?
- १) अमरावती, भंडारा, गोंदिया २) यवतमाळ, नांदेड, परभणी
३) चंद्रपूर, गोंदिया, नागपूर ४) कोल्हापूर, रत्नागिरी, रायगड
- 2) Which of the following are the largest Bauxite producing districts in Maharashtra?
- 1) Amaravati, Bhandara, Gondia 2) Yevatmal, Nanded, Parbhani
3) Chandrapur, Gondia, Nagpur 4) Kolhapur, Ratnagiri, Raigad

- ३) महाराष्ट्रातील पुढीलपैकी कोणत्या जिल्ह्यातून बॉक्साईटचे उत्पादन घेतले जात नाही ?
अ) चंद्रपूर व गडचिरोली
ब) कोल्हापूर व सांगली
क) ठाणे व रायगड
ड) रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ फक्त २) ब फक्त ३) ब व क फक्त ४) ड फक्त

- 3) Which of the following districts in Maharashtra does not produce bauxite ?
a) Chandrapur and Gadchiroli b) Kolhapur and Sangli
c) Thane and Raigad d) Ratnagiri and Sindhudurg

Answer Options :

- 1) a only 2) b only 3) b and c only 4) d only

- ४) महाराष्ट्रातील खनिजे व उत्पादक जिल्हे यांच्या योग्य जोड्या लावा.

खनिज

- अ) मँगनीज
ब) लोह खनिज
क) बॉक्साईट
ड) डोलोमाईट

उत्पादक जिल्हा

- I) गोंदिया
II) गडचिरोली
III) सिंधुदुर्ग
IV) ठाणे

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	IV	II	III	I
२)	III	I	IV	II
३)	III	I	II	IV
४)	II	III	I	IV

- 4) Match the minerals and producing districts of Maharashtra with correct pairs.

Mineral producing

- a) Manganese
b) Iron Ore
c) Bauxite
d) Dolomite

District

- I) Gondia
II) Gadchiroli
III) Sindhudurg
IV) Thane

Answer options :

	A	B	C	D
1)	IV	II	III	I
2)	III	I	IV	II
3)	III	I	II	IV
4)	II	III	I	IV

- ५) मार्च २०२३ पर्यंतच्या माहितीनुसार, महाराष्ट्राच्या भूविज्ञान आणि खाण संचालनालयानुसार महाराष्ट्रात खालीलपैकी कोणत्या खनिजाचा साठा इतर खनिजांच्या तुलनेत सर्वाधिक आहे ?

- १) चुनखडी २) ग्राफाईट ३) कोळसा ४) बॉक्साईट

- 5) Which of the following minerals has the biggest reserve in Maharashtra as compared to other minerals, according to directorate of Geology and Mining, Maharashtra as of March 2023?

- 1) Limestone 2) Graphite 3) Coal 4) Bauxite

- ६) महाराष्ट्रातील खालीलपैकी कोणत्या जिल्ह्यामध्ये मँगनीजच्या खाणी आढळतात ?
अ) रत्नागिरी ब) नागपूर क) उस्मानाबाद ड) भंडारा

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ आणि ब २) अ, ब आणि ड ३) क, ड आणि अ ४) ड आणि क
- 6) Manganese mines are found in which of the following districts of Maharashtra?
A) Ratnagiri. B) Nagpur C) Osmanabad D) Bhandara

Answer options :

- 1) A and B 2) A, B and D 3) C, D and A 4) D and C

- ७) पश्चिम राजस्थानाच्या प्रदेशात चुनखडक, जिप्सम आणि खनिज मिठाचे साठे वितरित झालेले आहेत. खालीलपैकी कोणती कारणे या खनिजांच्या साठ्यांच्या वितरणास कारणीभूत आहेत ?

- a) पर्माकार्बोनिफेरस युगात पश्चिम राजस्थानचा भाग समुद्राच्या पाण्याखाली होत्या.
b) पश्चिम राजस्थानाच्या प्रदेशात पर्जन्याचे प्रमाण कमी आहे.
c) पश्चिम राजस्थानाच्या प्रदेशात हवामान उष्ण व कोरडे आहे.
d) पश्चिम राजस्थानाच्या प्रदेशात वनाच्छादाना खालील क्षेत्र अत्यल्प आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a बरोबर आहे २) a फक्त आणि b बरोबर आहेत
३) a, b आणि c बरोबर आहेत ४) फक्त d बरोबर आहेत
- 7) In the western part of Rajasthan minerals like limestone, gypsum and mineral salts reserves are distributed. Which of the following reasons are responsible for this occurrence ?
a) Western part of Rajasthan was submerged under sea water during permocarboniferous period.
b) Western part of Rajasthan receives low rainfall.
c) Western part of Rajasthan has hot and dry climate.
d) In the western part of Rajasthan the area under vegetation is very low.

Answer Options :

- 1) only a is correct 2) only a and b are correct
3) a, b and c are correct 4) only d is correct

- ८) खालीलपैकी कोणत्या मृदेत लोह व बॉक्साईट खनिजाचे प्रमाण अधिक असते ?

- १) तांबडी मृदा २) रेगूर मृदा ३) जांभी मृदा ४) गाळाची मृदा

- 8) Which of the following soil contain the maximum proportion of iron and bauxite minerals ?

- 1) Red soil 2) Regur soil 3) Laterite soil 4) Alluvial soil

- ९) वर्धा कोळसा क्षेत्र आहे:

- १) ब्रॉड सिंकलाइन फंगिंग SSW २) ब्रॉड अँटीक्लाइन प्लंगिंग SSE
३) ब्रॉड अँटीक्लाइन प्लंगिंग NNE ४) ब्रॉड अँटीक्लाइन प्लंगिंग NNW

- 9) Wardha coal field is a :

- 1) broad syncline phunging SSW 2) broad anticline plunging SSE
3) broad anticline plungine NNE 4) broad anticline plunging NNW

- १०) खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने **अचूक** आहे/आहेत ?
- बॉक्साईटचा वापर मुख्यतः अॅल्युमिनियम निर्मितीसाठी केला जातो.
 - स्पेन आणि जपान हे भारतातून बॉक्साईटची सर्वाधिक आयात करणारे देश आहेत.
 - ओडिशाचा बॉक्साईटच्या उत्पादनात भारतात प्रथम क्रमांक लागतो.
 - कोल्हापूर, रत्नागिरी, सातारा, ठाणे हे महाराष्ट्रातील बॉक्साईट उत्पादन करणारे जिल्हे आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) फक्त २) (b) आणि (c) फक्त ३) (a), (c) आणि (d) ४) वरील सर्व
- 10) Which of the following statements is/are correct ?

- Bauxite is used mainly for the production of aluminium.
- Spain and Japan are the largest importers of Indian bauxite.
- Odisha stands first in the production of bauxite in India.
- Kolhapur, Ratnagiri, Satara, Thane are the bauxite producing districts of Maharashtra.

Answer options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) and (c) 3) (a), (c) and (d) 4) All of the above

वाहतूक आणि पर्यटन

- १) वाहनांच्या वाहतुकीसाठी, दोन-लेन पुलासाठी रस्त्याची किमान रुंदी आहे.
- १) ४२५ सेमी २) ७५० सेमी ३) २०० सेमी ४) ३०० सेमी
- 1) For vehicular traffic, minimum roadway width for two-lane bridge is
- 1) 425 cm 2) 750 cm 3) 200 cm 4) 300 cm
- २) २० वर्षांच्या तिसऱ्या रस्ते योजनेत, राष्ट्रीय महामार्गाची लांबी ही देशाच्या क्षेत्रफळास ने भागून दिली जाते.
- १) २० २) २५ ३) ५० ४) ७५
- 2) As per 3rd 20 Year Road Plan, the length of National Highways is given by area of country divided by
- 1) 20 2) 25 3) 50 4) 75
- ३) रोलिंग टेरेनमधून जाणाऱ्या राष्ट्रीय महामार्गासाठी IRC ने शिफारस केलेला रोलिंग डिझाईन वेग आहे.
- १) १२० किमी ताशी २) ४० किमी ताशी ३) २० किमी ताशी ४) ८० किमी ताशी
- 3) The ruling design speed recommended by IRC for National Highways passing through rolling terrain is
- 1) 120 kmph 2) 40 kmph 3) 20 kmph 4) 80 kmph
- ४) IRC नुसार, ग्रामीण भागात मोटरसायकलसाठी प्रवासी कार युनिट आहे
- १) ०.५० २) ०.७५ ३) ०.८० ४) १.००
- 4) As per IRC, the passenger car unit for a motorcycle in rural areas is
- 1) 0.50 2) 0.75 3) 0.80 4) 1.00

५) महाराष्ट्रातील घाट व त्यांचे स्थान असलेले मार्ग यांच्या योग्य जोड्या लावा.

घाट	मार्ग
अ) आंबेनळी	I) पूणे - सातारा
ब) अंबोली	II) कोल्हापूर - कुडाळ
क) खंबाटकी	III) महाबळेश्वर - महाड
ड) हनुमंते	IV) बेळगांवी - सावंतवाडी

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	IV	II	III	I
२)	IV	I	II	III
३)	III	IV	I	II
४)	III	II	I	IV

5) Match the correct pairs of Ghat and their location route in Maharashtra.

Ghat	Route
A. Ambenali	I) Pune — Satara
B. Amboli	II) Kolhapur — Kudal
C. Khambataki	III) Mahabaleshwar — Mahad
D. Hanumante	IV) Belagavi — Sawantwadi

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	IV	II	III	I
2)	IV	I	II	III
3)	III	IV	I	II
4)	III	II	I	IV

६) महाराष्ट्रात या महामार्गाची लांबी सर्वात कमी आहे.

१) सोलापूर - चित्रदुर्ग	२) नागपूर - अब्दुल्लागंज
३) न्हावाशेवा - पळस्पे	४) अकोला - संगारेड्डी

6) The length of this highway in Maharashtra is the shortest.

1) Solapur - Chitradurg	2) Nagpur - Abdullahganj
3) Nhavasheva - Palaspe	4) Akola - Sangareddy

७) पुढील विधानांचा विचार करा.

विधान - I : मुंबई - नागपूर व मुंबई - पुणे दुहेरी ब्रॉडगेजचे रेल्वेमार्ग आहेत.

विधान - II : मुंबई - नागूर व मुंबई - पुणे मार्गावर विजेवर चालणाऱ्या आगगाड्या आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधान - I व II बरोबर आहेत	२) विधान - I व II चुकीची आहेत
३) विधान - I बरोबर परंतु II चूक आहेत	४) विधान - I चूक परंतु II बरोबर आहेत

7) Consider the following statements.

Statement - I : Mumbai-Nagpur and Mumbai-Pune is a double broad gauge railway line.

Statement - II : There are electric trains running on the Mumbai-Nagpur and Mumbai-Pune route.

Answer Options :

1) Statement I and II are correct	2) Statement I and II are incorrect
3) I Statement is correct but II is false	4) I Statement is false but II is coorrect

- ८) रो-रो वाहतुकीची सुरुवात भारतात सर्वप्रथम कोणत्या रेल्वेमार्गावर झाली ?
१) उत्तर-पूर्व सीमांत रेल्वेमार्ग
२) दक्षिण रेल्वेमार्ग
३) कोकण रेल्वेमार्ग
४) पूर्व रेल्वेमार्ग
- 8) The row-row transportation started firstly in India on which railway route ?
1) North Eastern border railway route
2) Southern railway route
3) Konkan railway route
4) Eastern railway route
- ९) महामार्ग नियोजनाच्या टप्प्यांबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या:
a) प क्षेत्रासाठी रस्त्याच्या लांबीच्या आवश्यकतेचे मूल्यांकन.
b) पंचवार्षिक योजना किंवा वार्षिक योजनेतील टप्पा दर्शविणारा मास्टर प्लॅन तयार करणे.
वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर/आहेत ?
१) फक्त (a) बरोबर आहे.
२) फक्त (b) बरोबर आहे.
३) (a) किंवा (b) बरोबर नाहीत.
४) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर आहेत.
- 9) Consider the following statements about phases of highway planning :
a) Assessment of requirement of road length for a n area.
b) Preparation of Master Plan showing the phasing in Five Year Plan or annual plan.
Which of the above statements is/are correct ?
1) Only (a) is correct.
2) Only (b) is correct.
3) Neither (a) nor (b) are correct.
4) Both (a) and (b) are correct.
- १०) पेव्हिंग ग्रेड बिटुमेनची सुसंगतता द्वारे निर्धारित केली जाते.
१) लवचिकता चाचणी
२) व्हिस्कोसिटी चाचणी
३) सॉफ्टनिंग पॉइंट चाचणी
४) प्रवेश चाचणी
- 10) The consistency of paving grade bitumen is determined by
1) Ductility test
2) Viscosity test
3) Softening point test
4) Penetration test
- ११) महाराष्ट्र राज्यातील पहिला पर्यटन जिल्हा म्हणून या जिल्ह्यास मान मिळाला आहे.
१) अमरावती
२) कोल्हापूर
३) सिंधुदुर्ग
४) पुणे
- 11) This district has got the honor of being the first tourism district of Maharashtra state.
1) Amravati
2) Kolhapur
3) Sindhudurg
4) Pune
- १२) 'थंड हवेच्या स्थळाची राणी' म्हणून प्रसिद्ध असे स्थळ कोणते आहे ?
१) महाबळेश्वर
२) कोडाईकॅनाल
३) उटी/उटकमंडलम
४) माथेरान
- 12) Which place is known as the Queen of Cold Air Places?
1) Mahabaleshwar
2) Kodaikanal
3) Ooty/Utkamandalam
4) Matheran

- १३) नागपूर-गोवा महाराष्ट्र शक्तीपीठ महामार्गाला खालील शक्तीपीठे जोडली जाणार आहेत.
अ) माहुर, तुळजापूर, कोल्हापूर, अंबेजोगाई
ब) औंढा नागनाथ, कोल्हापूर, माहुर
क) तख्त सचखंड श्रीहुजूर साहिब गुरुद्वारा, तुळजापूर, माहुर, कोल्हापूर
ड) नरसोबाची वाडी, औंढा नागनाथ, परळी वैजनाथ

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त ड बरोबर
२) फक्त ब, क आणि ड बरोबर
३) फक्त अ बरोबर
४) फक्त क बरोबर

- 13) The following Shaktipeeths are to be added to the Nagpur-Goa Maharashtra Shaktipeeth Highway.
A) Mahur, Tuljapur, Kolhapur, Ambejogai
B) Aundha Nagnath, Kolhapur, Mahur
C) Takht Sachkhand Srihujur Sahib Gurdwara, Tuljapur, Mahur, Kolhapur
D) Narsobachi Wadi, Aundha Nagnath, Parli Vaijnath

Answer options :

- 1) Only D is correct
2) Only B, C and D are correct
3) Only A is correct
4) Only C is correct

- १४) योग्य जोड्या जुळवा

राज्य

- a) जम्मू व काश्मीर
b) हिमाचल प्रदेश
c) पंजाब
d) हरियाणा

पर्यटन स्थळ

- i) तरण तारण, बाबा बकाला
ii) अंबाला, भडकल सरोवर
iii) अवंतीपूर, अचलीगोम्पा
iv) त्रिलोकनाथ, नैनादेवी

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
१)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
२)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
३)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
४)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)

- 14) Match the following :

State

- a) Jammu and Kashmir
b) Himachal Pradesh
c) Punjab
d) Haryana

Tourist Centre

- i) Taran Taran, Baba Bakala
ii) Ambala, Bhadkal lake
iii) Avantipur, Alachigonpa
iv) Triloknath, Nainadevi

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
4)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)

१४) उद्योग

१) भारतातील लोह-पोलाद उद्योग व स्थापना वर्ष यांच्या योग्य जोड्या लावा :

लोह-पोलाद उद्योग	स्थापना वर्ष
a) बंगाल आयर्न अँड स्टील कंपनी	i) १८७४
b) टाटा आयर्न अँड स्टील कंपनी	ii) १९०७
c) इंडीयन आयर्न अँड स्टील कंपनी	iii) १९१९
d) म्हैसूर आयर्न अँड स्टील कंपनी	iv) १९२३

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
2)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
3)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

1) Match the correct pairs of Iron and Steel Industry and its establishment year in India :

Iron and Steel Industry	Establishment Year
a) Bengal Iron and Steel Industry	i) 1874
b) Tata Iron and Steel Industry	ii) 1907
c) Indian Iron and Steel Industry	iii) 1919
d) Mysore Iron and Steel Industry	iv) 1923

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
2)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
3)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

२) खालीलपैकी कोणता कायदा ब्युरो ऑफ एनर्जी इफिशियन्सी (BEE) ची स्थापना आणि समावेश करण्याची तरतूद करतो ?

१) ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००१	२) ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००२
३) ऊर्जा संवर्धन कायदा, २०१०	४) ऊर्जा संवर्धन कायदा, २०११

2) Which of the following Acts provides for the establishment and incorporation of the Bureau of Energy Efficiency (BEE) ?

1) Energy Conservation Act, 2001	2) Energy Conservation Act, 2002
3) Energy Conservation Act, 2010	4) Energy Conservation Act, 2011

३) खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- चुनिलाल मेहता यांनी सहकारी तत्वावर साखर कारखाना सुरु करण्याचा प्रयत्न केला.
- डॉ. धनंजय गाडगीळ यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाराष्ट्रात सहकारी साखर कारखानदारीचा शुभारंभ झाला.
- १९०५ नंतर मुंबई कापड कारखानदारीमध्ये तेजी आली

पर्यायी उत्तरे :

१) a आणि b बरोबर आहेत	२) a, b आणि c बरोबर आहेत
३) a आणि c बरोबर आहेत	४) फक्त c बरोबर आहे.

- 3) Which of the following statements is / are correct ?
a) Chunilal Mehta tried to start a sugar industry on cooperative basis.
b) Cooperative sugar industry was started in Maharashtra under the guidance of Dr. Dhananjay Gadgil.
c) After 1905, textile industry flourished in Mumbai.

Answer options :

- 1) a and b are correct
2) a, b and c are correct
3) a and c are correct
4) only c is correct

- 4) ३१ डिसेंबर २०२२ रोजी भारतातील जीवाश्म इंधनापासून एकूण वीज निर्मिती आहे:

- १) ४६,८५० मेगावाट
२) १,६७,७५० मेगावाट
३) १,७४,५३० मेगावाट
४) २,३५,८०९ मेगावाट

- 4) Total electricity produce from fossil fuels in India, as on 31 December 2022 is :

- 1) 46,850 megawatts
2) 1,67,750 megawatts
3) 1,74,530 megawatts
4) 2,35,809 megawatts

- ५) आर्थिक वर्ष २०२१ मध्ये भारतातील उद्योगांनी वापरलेल्या विद्युत उर्जेची टक्केवारी होती :

- १) ५१% २) ४६% ३) ४१% ४) ३६%

- 5) The percentage of electrical power consumed by industries in India in the financial year 2021 was :

- 1) 51% 2) 46% 3) 41% 4) 36%

- ६) खाली महाराष्ट्र राज्यातील काही आय.टी. पार्क व त्यांचे ठिकाण दिले असून त्यांच्या योग्य जोड्या लावा.

- अ) आंतरराष्ट्रीय इन्फोटेक पार्क i) सांगली शहर
ब) सॉफ्टवेअर टेक्नोलॉजी पार्क ii) नाशिक
क) इनफॉर्मेशन टेक्नोलॉजी पार्क iii) भोसरी
ड) अंबड आय.टी. पार्क iv) नवी मुंबई

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	ii	iii	iv	i
२)	iv	iii	ii	i
३)	iv	iii	i	ii
४)	iv	i	iii	ii

- 6) Below are some I.T. in Maharashtra state. Parks and their locations are given and match them correctly.

a) International Infotech Park	i) Sangli City
b) Software Technology Park	ii) Nashik
c) Information Technology Park	iii) Bhosari
d) Ambad I.T. Park	iv) Navi Mumbai

Answer options :

	A	B	C	D
1)	ii	iii	iv	i
2)	iv	iii	ii	i
3)	iv	iii	i	ii
4)	iv	i	iii	ii

- 6) खालीलपैकी कोणता गट 'औष्णिक ऊर्जा' प्रकल्पाशी संबंधित आहे ?
१) भुसावळ, नाशिक, उरण
२) ट्राम्बे, डहाणू, जळगाव
३) तारापूर, उरण, ठाणे
४) चंद्रपूर, काक्रापारा, भुसावळ
- 7) Which of the following groups is associated with "Thermal Power" plant ?
1) Bhusawal, Nashik, Uran
2) Trombe, Dahanu, Jalgaon
3) Tarapur, Uran, Thane
4) Chandrapur, Kakrapara, Bhusawal
- ८) महाराष्ट्राच्या सातारा जिल्ह्यातील "वनकुसवडे" हे ठिकाण साठी प्रसिद्ध आहे.
१) लाकूड कटाई
२) बॉक्साईट उत्खनन
३) पवन ऊर्जा निर्मिती
४) जलविद्युत उत्पादन
- 8) "Vankusawade", a place in the Satara district of Maharashtra is famous for
1) Timber Cutting
2) Bauxite mining
3) Wind power generation
4) Hydroelectricity production

- ९) योग्य जोड्या जुळवा :

औष्णिक वीज केंद्र

- a) कोराडी
b) पारस
c) उरण
d) फेकरी

जिल्हा

- i) रायगड
ii) नागपूर
iii) जळगांव
iv) अकोला

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- १) (i) (ii) (iii) (iv)
२) (iv) (iii) (ii) (i)
३) (ii) (iv) (iii) (i)
४) (ii) (iv) (i) (iii)

- 9) Match the following :

Thermal Power Station

- a) Koradi
b) Paras
c) Uran
d) Fekari

District

- i) Raigad
ii) Nagpursibnl ci vit
iii) Jalgaon
iv) Akola

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (i) (ii) (iii) (iv)
2) (iv) (iii) (ii) (i)
3) (ii) (iv) (iii) (i)
4) (ii) (iv) (i) (iii)

१०) जोड्या जुळवा.

खनिजे

अ) सिलिकेट

ब) जिप्सम

क) पोटॅश

ड) लाईम स्टोन

मुख्य उद्योग

I) खते

II) सिमेंट कारखाना

III) प्लास्टर वॉलबोर्ड

IV) काच कारखाना

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	IV	III	I	II
२)	IV	II	I	III
३)	III	II	IV	I
४)	IV	I	II	III

10) Match the following.

Minerals

a) Silicate

b) Gypsum

c) Potash

d) Lime stone

Major uses

I) Fertilizers

II) Cement industry

III) Plaster wallboard

IV) Glass industry

Answer Options :

	a	b	c	d
1)	IV	III	I	II
2)	IV	II	I	III
3)	III	II	IV	I
4)	IV	I	II	III

११) ३१ डिसेंबर २०२२ च्या माहितीनुसार, २०२२-२३ च्या महाराष्ट्राच्या आर्थिक सर्वेक्षणानुसार, महाराष्ट्र राज्यात, खालीलपैकी कोणत्या क्षेत्राचा वीज निर्मितीत सर्वाधिक वाटा आहे ?

१) नैसर्गिक वायू

२) भरती-ओहोटी

३) जल

४) औष्णिक

11) In the state of Maharashtra, which of the following sectors has the highest share in electricity generation, according to the Economic Survey of Maharashtra 2022-23, as of 31 December 2022?

1) Natural gas

2) Tidal

3) Hydro

4) Thermal

१२) पारंपारिक जलविद्युत केंद्रांसाठी खालीलपैकी कोणती विधाने चुकीची आहेत ?

१) धरणासह एक लाट कक्ष तयार केला जातो

२) पेनस्टॉक्स धरणातील पाणी हायड्रॉलिक टर्बाइनकडे पोहोचवतात.

३) एक डाउनस्ट्रीम बेसिन वापरला जातो.

४) सर्व अपस्ट्रीम बेसिन पंपिंग स्टेशनद्वारे वापरले जाते.

12) Which of the following statements is INCORRECT for conventional hydropower stations ?

1) A surge chamber is created with a dam

2) Penstocks convey the water from the dam towards hydraulic turbines.

3) A downstream basin is used.

4) All upstream basin is used through a pumping station.

- १३) स्टीम पॉवर प्लांटसाठी जागा निवडायची असल्यास खालीलपैकी कोणती अटी चुकीची आहे?
- १) इंधन स्टेशन प्लांट जवळ असावे
 - २) इंधन स्टेशन नदीकाठच्या जवळ स्थित असणे आवश्यक आहे
 - ३) इंधन केंद्र लोकवस्तीच्या क्षेत्राजवळ असणे आवश्यक आहे.
 - ४) रोप लोड केंद्राजवळ ठेवावे.
- 13) Which of the following conditions is INCORRECT when a site is to be selected for a steam power plant ?
- 1) The fuel station should be near the plant
 - 2) The fuel station must be positioned near a riverbank
 - 3) The fuel station must be located near populated areas.
 - 4) The plant should be placed near load centres.
- १४) स्टीम पॉवर स्टेशनचा खालीलपैकी कोणता फायदा आहे ?
- १) स्टीम पॉवर प्लांटचे आयुष्य आणि परिणामकारकता संक्षिप्त आहे.
 - २) वीज निर्मितीचा खर्च जास्त आहे
 - ३) कमी प्रारंभिक गुंतवणूक आणि प्लांट चालू करण्यासाठी कमी वेळ लागतो.
 - ४) कोळसा हळूहळू वापरल्यामुळे संपुष्टात येऊ शकतो.
- 14) Which of the following is an advantages of a steam power station ?
- 1) Life and effectiveness of a steam power plant are concise.
 - 2) Cost of power generation is high
 - 3) It takes low initial investment and less time to commission a plant.
 - 4) Coal may get depleted due to gradual use.
- १५) प्लांटच्या ऑपरेशन दरम्यान स्थिर असलेल्या उत्पादनाबाबत खालीलपैकी कोणती अवस्था योग्य आहे ?
- १) नियमाशिवाय आधारभूत पुरवठा
 - २) नियमनसह आधारभूत पुरवठा
 - ३) स्वयंचलित गैर-आर्थिक नियमन
 - ४) स्वयंचलित आर्थिक नियमन
- 15) Which of the following states is correct regarding the output that is constant during the operation of a plant ?
- 1) Base supply without regulation
 - 2) Base supply with regulation
 - 3) Automatic non-economic regulation
 - 4) Automatic economic regulation
- १६) उद्योगाच्या स्थान निश्चिती करताना आल्फ्रेड वेबर यांनी खालीलपैकी कोणत्या घटकाचे महत्त्व आपल्या सिद्धांतात सिद्ध करण्याचा प्रयत्न केला आहे च
- १) उद्योगाच्या स्थान निश्चितीकरणामात मजुरांवरील मूल्याचे योगदान महत्त्वाचे असते.
 - २) उद्योगाच्या स्थान निश्चितीकरणामात कच्च्या मालावरील खर्चाचे योगदान महत्त्वाचे असते.
 - ३) उद्योगाच्या स्थान निश्चितीकरणामात बाजारपेठेची सुगमता महत्त्वाची असते.
 - ४) उद्योगाच्या स्थान निश्चितीकरणामात वाहतूक खर्चाचे योगदान महत्त्वाचे असते.
- 16) In his theory of industrial location Alfred Weber tried to establish the pivotal role of which of the following factors ?
- 1) Labour cost plays a pivotal role in the selection of industrial location
 - 2) Cost of raw material plays a pivotal role in the selection of industrial location
 - 3) Market accessibility plays a pivotal role in the selection of industrial location
 - 4) Transport cost plays a pivotal role in the selection of industrial location

१७) कागद उद्योग याप्रमाणे वर्गीकृत केला जातो :

- a) कागद आणि कागद बोर्ड (फलक)
c) वर्तमान पत्र

- b) पेंढा फलक आणि इतर फलक
d) सुरक्षा कागद

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (c) आणि (d) ३) (a), (b) आणि (d) ४) वरील सर्व

17) The Paper Industry is divided into the following categories :

- a) Paper and paper board
c) News print

- b) Straw board and other board
d) Security paper

Which of the statements given above are correct ?

- 1) (a)and (b) 2) (c) and (d) 3) (a), (b) and (d) 4) All of the above

१५) राजकीय भूगोल – लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

राजकीय भूगोल –स्थाने आणि सीमा

१) महाराष्ट्रातील किती जिल्ह्यांच्या सीमा कर्नाटक राज्याला भिडलेल्या आहेत ?

- १) ०५ २) ०७ ३) ०६ ४) ०८

1) How many districts of Maharashtra share their boundaries with Karnataka State?

- 1) 05 2) 07 3) 06 4) 08

२) महाराष्ट्रातील किती जिल्ह्यांच्या सीमा शेजारील मध्य प्रदेश राज्याला भिडलेल्या आहेत ?

- १) १० २) ०६ ३) ०८ ४) ०४

2) How many districts of Maharashtra have borders with the neighboring state of Madhya Pradesh?

- 1) 10 2) 06 3) 08 4) 04

३) खालीलपैकी कोणत्या जिल्ह्याची सीमा ही हिंगोली जिल्ह्याच्या सिमेला लागून नाही ?

- १) वाशिम २) अकोला ३) यवतमाळ ४) परभणी

3) The boundary of which of the following districts is not adjacent to the boundary of Hingoli district?

- 1) Washim 2) Akola 3) Yavatmal 4) Parbhani

४) क्षेत्रफळाच्या आधारे महाराष्ट्रातील प्रशासकीय विभागांचे उतरत्या क्रमानुसार योग्य पर्याय निवडा.

- a) कोकण विभाग b) पुणे विभाग c) नाशिक विभाग
d) औरंगाबाद विभाग e) अमरावती विभाग f) नागपूर विभाग

पर्यायी उत्तरे :

- १) (b),(f),(a),(e),(c),(d) २) (d),(c),(b),(f),(e),(a)
३) (c),(b),(f),(d),(e),(a) ४) (d),(b),(f),(c),(a),(e)

4) Select the correct option in descending order of administrative divisions of Maharashtra on the basis of area.

- a) Konkan Division b) Pune Division c) Nashik Division
d) Aurangabad Division e) Amravati Division f) Nagpur Division

Answer options :

- 1) (b),(f),(a),(e),(c),(d) 2) (d),(c),(b),(f),(e),(a)
3) (c),(b),(f),(d),(e),(a) 4) (d),(b),(f),(c),(a),(e)

लोकसंख्या

१) योग्य जोड्या जुळवा

राज्य	लोकसंख्या घनता दर चौ. कि. मी. (२०११)
a) हरियाणा	i) १२३
b) हिमाचल प्रदेश	ii) १४१
c) झारखंड	iii) ५७३
d) बिहार	iv) ११०६

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
१)	ii	i	iii	iv
२)	iii	i	ii	iv
३)	iii	ii	iv	i
४)	i	iii	ii	iv

1) Match the following :

State	Population Density per sq. k.m. (2011)
a) Haryana	i) 123
b) Himachal Pradesh	ii) 414
c) Jharkhand	iii) 573
d) Bihar	iv) 1106

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	ii	i	iii	iv
2)	iii	i	ii	iv
3)	iii	ii	iv	i
4)	i	iii	ii	iv

२) भारताचे रजिस्ट्रार जनरल (SRS) च्या नमुना नोंदणी प्रणाली (RGI) बुलेटिननुसार, २०१९ मध्ये भारतात प्रति १,००० जिवंत जन्मांमागे बालमृत्यू दर (IMR) किती होता ?

१) ८१	२) ३७	३) ३५	४) ३०

2) As per the Sample Registration System (SRS) Bulletin of Registrar General of India (RGI), what was the Infant Mortality Rate (IMR) in India per 1,000 live births in the year 2019 ?

1) 81	2) 37	3) 35	4) 30

३) २०११ च्या जनगणनेनुसार, भारतीय राज्यांचा लोकसंख्या शेकडा प्रमाणानुसार कोणता चढता क्रम योग्य आहे ?

१) पंजाब - आसाम - छत्तीसगढ - हरियाणा	२) पंजाब - छत्तीसगढ - आसाम - हरियाणा
३) छत्तीसगढ - हरियाणा - पंजाब - आसाम	४) हरियाणा - छत्तीसगढ - पंजाब - आसाम

3) As per 2011 Census, which ascending order of states as per percentage population in India is correct?

- 1) Punjab — Assam — Chhattisgarh — Haryana
- 2) Punjab — Chhattisgarh — Assam — Haryana
- 3) Chhattisgarh — Haryana — Punjab — Assam
- 4) Haryana — Chhattisgarh — Punjab — Assam

- ४) जनगणना २०११ प्रमाणे खालील नमूद महाराष्ट्रातील जिल्ह्यांचा त्यांच्या लोकसंख्या घनतेसंदर्भात चढता क्रम लावा.
अ) वर्धा ब) गडचिरोली क) वाशिम
ड) चंद्रपूर इ) सिंधुदुर्ग
पर्यायी उत्तरे :
१) इ, ब, ड, क, अ २) इ, ड, ब, अ, क ३) ब, इ, ड, अ, क ४) इ, ड, अ, क, ब
- 4) As per census 2011, arrange the following districts of Maharashtra in ascending order regarding population density.
a) Wardha b) Gadchiroli c) Washim
d) Chandrapur e) Sindhudurg
Answer options :
1) e, b, d, c, a 2) e, d, b, a, c 3) b, e, d, a, c 4) e, d, a, c, b
- ५) २०११ च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्रातील खालील जिल्ह्यांच्या लोकसंख्येच्या घनतेनुसार चढती व क्रमवारी लावावी व योग्य पर्याय निवडा.
१) नंदुरबार-बीड-जालना-उस्मानाबाद २) नंदुरबार-जालना-बीड-उस्मानाबाद
३) उस्मानाबाद-जालना-बीड-नंदुरबार ४) उस्मानाबाद-बीड-जालना-नंदुरबार
- 5) As per 2011 census in Maharashtra arrange the following districts in ascending order as per density of population and choose the correct option.
1) Nandurbar - Beed - Jalana - Usmanabad 2) Nandurbar - Jalana - Beed - Usmanabad
3) Usmanabad - Jalana - Beed - Nandurbar 4) Usmanabad - Beed - Jalana - Nandurbar
- ६) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?
१) चंद्रपूर जिल्ह्याची लोकसंख्या घनता (जनगणना २०११) वर्धा जिल्हा पेक्षा जास्त आहे.
२) जनगणना २०११ प्रमाणे बुलढाणा जिल्ह्याची लोकसंख्या २५ कोटी पेक्षा जास्त होती.
३) माणगंगा नदी सातारा जिल्ह्यातून वाहते.
४) कळमनुरी हे हिंगोली जिल्ह्यातील तालुका ठिकाण आहे
- 6) Which of the following statement is incorrect?
1) Chandrapur district has more population density (2011 cabsys) than Wardha district.
2) As per census 2011, population of Buldhana district was more than 25 crore
3) Manganga river flows in Satara district
4) Kalmanuri is a tahsil place of Hingoli district
- ७) २०११ च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्र राज्यातील विभागात अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या सर्वात जास्त आहे.
१) अमरावती २) नागपूर ३) औरंगाबाद ४) नाशिक
- 7) According to the 2011 census, the population of Scheduled Tribes is highest in the state of Maharashtra.
1) Amravati 2) Nagpur 3) Aurangabad 4) Nashik
- ८) भारतीय जनगणना २०११ प्रमाणे खालील जिल्ह्यांचा त्यांच्या एकूण लोकसंख्येप्रमाणे उतरता क्रम लावा.
अ) अकोला ब) चंद्रपूर क) बीड
ड) लातूर इ) सातारा
पर्यायी उत्तरे :
१) अ, ब, क, इ, ड २) क, इ, ब, ड, अ ३) इ, क, ड, ब, अ ४) ब, इ, ड, अ, क

8) Arrange the following districts in descending order in terms of their total population as per Census of India 2011.

- a) Akola b) Chandrapur c) Beed
d) Latur e) Satara

Answer Options :

- 1) a, b, c, e, 2) c, e, b, d, a 3) e, c, d, b, a 4) b, e, d, a, c

9) राष्ट्रीय कौटुंबिक आरोग्य सर्वेक्षणानुसार, खालीलपैकी कोणत्या राज्याचे जन्मावेळचे लिंग गुणोत्तर सर्वाधिक आहे?

- १) त्रिपुरा २) केरळ ३) कर्नाटक ४) मेघालय

9) According to National Family Health Survey, which of the following states has the highest sex ratio at birth?

- 1) Tripura 2) Kerala 3) Karnataka 4) Meghalaya

१०) खालील विधाने विचारात घ्या :

- a) २०११ ची जनगणना ही १५ वी राष्ट्रीय जनगणना होती.
b) या जनगणनेत जातीवर आधारित जनगणनेस सरकारने परवानगी दिली.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त विधान (a) बरोबर आहे २) फक्त विधान (b) बरोबर आहे
३) (a) आणि (b) दोन्हीही विधाने बरोबर आहेत. ४) (a) आणि (b) दोन्हीही विधाने चूक आहेत.

10) Consider the following statements :

- a) The census of 2011 was 15 national census.
b) In this census government approved the caste based census.

Answer options:

- 1) Only statement (a) is correct. 2) Only statement (b) is correct.
3) Both statements (a) and (b) are correct. 4) Both statements (a) and (b) are incorrect.

११) विधान (I) : "लोकसंख्येच्या पहिल्या टप्प्यावर जननदर आणि मृत्युदर हे दोन्हीही जास्त असतात त्यामुळे कमी अधिक प्रमाणात लोकसंख्या जवळपास स्थिर असते."

विधान (II) : "लोकसंख्या संक्रमणाच्या तिसऱ्या टप्प्यावर जननदर घटत जातो त्यामुळे लोकसंख्या वाढीचा दर हा कमी असतो."

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान (I) हे अयोग्य आहे २) विधान (II) हे अयोग्य आहे
३) विधान (I) व (II) हे दोन्ही अयोग्य आहेत ४) विधान (I) व (II) हे दोन्ही योग्य आहेत

11) **Statement (I) :** "In the first stage, both birth and death rates are high, hence the population remains more or less stable."

Statement (II) : "In the third stage of demographic transition the birth rate decline significantly and thus the rate of population growth remain low."

Answer options :

- 1) Statement (I) is incorrect. 2) Statement (II) is incorrect.
3) Both statements (I) and (II) are incorrect. 4) Both statements (I) and (IT) are correct.

१२) भारतातील लिंगगुणोत्तर खालीलपैकी एका पद्धतीने काढले जाते :

- १) हजार पुरुषांच्या तुलनेत स्त्रियांचे प्रमाण २) हजार स्त्रियांच्या तुलनेत पुरुषांचे प्रमाण
३) १०० पुरुषांच्या तुलनेत स्त्रियांचे प्रमाण ४) १०० स्त्रियांच्या तुलनेत पुरुषांचे प्रमाण

12) Sex Ratio in India is depicted from the following one method :

- 1) Ratio of female population per thousand male population
- 2) Ratio of male population per thousand female population
- 3) Ratio of female population per 100 male population
- 4) Ratio of male population per 100 female population

१३) जनगणनेबाबत खालील विधाने विचारात घ्या. त्यापैकी कोणते/योग्य आहेत ?

- a) प्रामुख्याने लोकसंख्याशास्त्रीय माहिती प्रदान करा
- b) लोकांच्या सामाजिक आणि आर्थिक वैशिष्ट्यांबद्दल कोणतीही माहिती देऊ नका.
- c) औषध, मानवी पर्यावरण आणि सामाजिक विज्ञान क्षेत्रातील कृती आणि संशोधनाच्या नियोजनासाठी आधाररेखा प्रदान करा.
- d) जनगणनेच्या डेटाशिवाय, प्रमाणबद्ध आरोग्य, लोकसंख्याशास्त्रीय आणि सामाजिक-आर्थिक निर्देशक प्राप्त करणे शक्य नाही.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a २) a आणि c फक्त ३) a, b आणि d फक्त ४) a, c आणि d फक्त

13) Consider the following statements regarding census. Which of them is/are correct ?

- a) Primarily provide demographic information
- b) Provide no information on social and economic characteristics of people.
- c) Provide baseline for planning action and research in the field of medicine, human ecology and social science.
- d) Without census data, it is not possible to obtain quantified health, demographic and socio-economic indicators.

Answer options :

- 1) a only 2) a and c only 3) a, b and d only 4) a, c and d only

१४) मृत्यूच्या आकडेवारीच्या संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या. खालीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत/आहेत ?

- a) डेटा गोळा करण्याची एकसमान आणि प्रमाणित पद्धत आहे.
- b) अचूकतेचा अभाव आहे.
- c) हे एकूण मृत्युदरातील ट्रेड आणि फरक स्पष्ट करते.
- d) मृत्यूची अपूर्ण माहिती आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त a २) a, b आणि c फक्त ३) b आणि d फक्त ४) b, c आणि d फक्त

14) Consider the following statements in regards to mortality data. Which of the following statements is/are true ?

- a) There is uniform and standardised method of collection of data.
- b) There is lack of accuracy.
- c) It explains trends and differentials in overall mortality.
- d) There is incomplete reporting of deaths.

Answer Options :

- 1) a only 2) a, b and c only 3) b and d only 4) b, c and d only

१५) एकूण प्रजनन दर म्हणजे काय ?

- १) स्त्रीला जन्मलेल्या मुलींची सरासरी संख्या
- २) कुटुंब नियोजन यशाचे संवेदनशील सूचक
- ३) प्रजननक्षम वयोगटातील प्रति हजार विवाहित महिलांच्या जिवंत जन्मांची संख्या
- ४) पूर्ण कुटुंब आकार

- 15) What is total fertility rate ?
- 1) Average number of girls born to a woman
 - 2) Sensitive indicator of family planning achievement
 - 3) Number of live births per thousand married women in reproductive age group
 - 4) completed family size

भाषा

- १) जेसेरी ही भाषा खालीलपैकी कोणत्या केंद्रशासित प्रदेशामध्ये बोलली जाते ?
- १) पुद्दुचेरी
 - २) अंदमान-निकोबार
 - ३) लक्षद्वीप
 - ४) दादर आणि नगर हवेली
- 1) Jeseri is spoken in which of the following union territories?
- 1) Puducherry
 - 2) Andaman-Nicobar
 - 3) Lakshadweep
 - 4) Dadar and Nagar Haveli
- २) मराठी भाषा विद्यापीठाची स्थापना खालील ठिकाणी करण्यात येणार आहे ?
- १) मेळघाट जि. अमरावती
 - २) रामटेक जि. नागपूर
 - ३) पैठण जि. औरंगाबाद
 - ४) रिद्धपूर जि. अमरावती
- 2) Marathi Language University will be established at the following place?
- 1) Melghat Distt. Amravati
 - 2) Ramtek Distt. Nagpur
 - 3) Paithan Dist. Aurangabad
 - 4) Riddhapur Distt. Amravati

जमाती आणि वंश

- १) 'महादेव कोळी' ही आदिवासी जमात प्रामुख्याने महाराष्ट्रातील कोणत्या जिल्ह्यांत आढळते ? योग्य गट ओळखा.
- १) रायगड, रत्नागिरी, सातारा
 - २) धुळे, नंदुरबार, जळगाव
 - ३) अमरावती, नागपूर, चंद्रपूर
 - ४) ठाणे, नाशिक, पुणे
- 1) The tribal tribe 'Mahadev Koli' is mainly found in which district of Maharashtra? Identify the correct group.
- 1) Raigad, Ratnagiri, Satar
 - 2) Dhule, Nandurbar, Jalgaon
 - 3) Amravati, Nagpur, Chandrapur
 - 4) Thane, Nashik, Pune
- २) भारताच्या ईशान्येकडील राज्यांमध्ये राहणाऱ्या मंगोलॉइड जमाती, नागा-कुकी या सराव करून आपला उदरनिर्वाह करतात:
- १) स्थलांतरित लागवड
 - २) कायमची लागवड
 - ३) दुग्धव्यवसाय
 - ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 2) The Mongoloid tribes living in the Northeastern States of India, namely Naga-Kuki make their living by practicing :
- 1) Shifting cultivation
 - 2) Permanent cultivation
 - 3) Dairy
 - 4) None of the above

उत्तरे : (२) भूगोल घटकावरील २०२३ सालातील एमपीएससी परीक्षेतील प्रश्न
भाग -२

१) पृथ्वी - सूर्यमाला, परिवलन व परिभ्रमण

१-३ २-३ ३-३

२) अक्षांश आणि रेखांश - प्रमाण आणि स्थानिक वेळ

१-४ २-२ ३-३ ४-३ ५-४ ६-४

३) पृथ्वीचे अंतरंग - भूकंप आणि ज्वालामुखी, खडक, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, भूरूपे

१-२ २-४ ३-१ ४-३ ५-३ ६-१ ७-२ ८-३ ९-१ १०-२
११-४ १२-३ १३-१ १४-२ १५-२ १६-३ १७-४ १८-१

४) जागतिक विभाग - पर्वत, वारे आणि महासागर प्रवाह, वादळे

१-३ २-४ ३-१ ४-४ ५-१ ६-२ ७-१ ८-३

५) हवामान - वातावरण, ग्लोबल वॉर्मिंग

१-२ २-२ ३-३ ४-२ ५-३ ६-२

६) पर्जन्यमान - महापूर, दुष्काळ, सिंचन व्यवस्था

१-३ २-२ ३-२ ४-३ ५-२ ६-१ ७-२ ८-२ ९-२ १०-१
११-३ १२-३ १३-२ १४-४

७) नद्या, सरोवरे धरणे, जलसिंचन आणि प्रकल्प

१-२ २-४ ३-३ ४-४ ५-२ ६-१ ७-४ ८-१ ९-३ १०-१
११-४ १२-१ १३-१ १४-२ १५-४ १६-२ १७-४ १८-३ १९-३ २०-३
२१-१ २२-१ २३-४ २४-४ २५-१ २६-२ २७-२ २८-३ २९-३ ३०-२
३१-३ ३२-१ ३३-४ ३४-४ ३५-४ ३६-३ ३७-१ ३८-४ ३९-४ ४०-३
४१-१ ४२-१ ४३-४ ४४-३ ४५-१ ४६-४ ४७-३ ४८-१ ४९-४ ५०-३
५१-४ ५२-१ ५३-३ ५४-४

८) भौतिक भूगोल – पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे

१-१	२-२	३-४	४-४	५-४	६-२	७-३	८-३	९-१	१०-४
११-२	१२-३								

९) वने आणि वनस्पती, परिस्थितिकी, पर्यावरण

१-१	२-१	३-१	४-४	५-१	६-३	७-२	८-४	९-२	१०-१
११-१	१२-४	१३-१	१४-३	१५-२					

१०) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार

१-१	२-३	३-१	४-१	५-३	६-३	७-२			

११) प्रमुख पिके – शेती

१-१	२-x	३-२	४-३	५-१	६-२	७-२	८-३	९-१	१०-१
११-१	१२-३	१३-४	१४-३	१५-२	१६-४	१७-२	१८-१	१९-४	२०-४
२१-४	२२-१								

१२) शहरे आणि नागरीकरण, वस्ती भूगोल

१-१	२-३	३-४	४-२	५-२	६-२	७-४	८-४	९-४	१०-३
११-x									

१३) आर्थिक भूगोल – खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन

खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने

१-१	२-x	३-१	४-२	५-३	६-२	७-१	८-३	९-४	१०-३

वाहतूक आणि पर्यटन

१-२	२-३	३-४	४-१	५-३	६-३	७-x	८-३	९-४	१०-४
११-३	१२-३	१३-३	१४-२						

१४) उद्योग

१-४	२-१	३-२	४-४	५-३	६-३	७-१	८-३	९-४	१०-x
११-४	१२-४	१३-३	१४-३	१५-१	१६-४	१७-४			

१५) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

राजकीय भूगोल -स्थाने आणि सीमा

१-x	२-३	३-२	४-२

लोकसंख्या

१-२	२-४	३-४	४-३	५-x	६-x	७-४	८-३	९-१	१०-३
११-४	१२-१	१३-४	१४-४	१५-४					

भाषा

१-३	२-४

जमाती आणि वंश

१-४	२-१